

ROM

Pol a Yesus aqa wau tamo

¹ E Pol. E Kristus Yesus aqa wau tamo. A na e metbej deqa e Qotei aqa anjam bole mare mare laqnum. E wau di yqajqa deqa a na e giltbej.

² Tulañ nami Qotei a marej, “Ijo anjam bole di aqa damu bunuqna brantqas.” Onaqa Qotei aqa medabu o qaji tamo nanñi anjam bole di nengrenyonab soqnej. Nengrenñ di Qotei aqa segi nengrenñ. ³ Qotei aqa anjam bole di aqa segi Ñiri aqa anjam. Aqa Ñiri a tamo bulyosiqqa Devit aqa leñ na ñambabej. ⁴ Onaqa bunuqna Qotei na a subq na tigeltej. Tigeltonaqa bati deqa aqa Mondor Bole na iga endegsi osorgej, Yesus a Qotei aqa Ñiri singila koba. A gago Tamo Koba Yesus Kristus. ⁵ Yesus aqa singila na Qotei a iga qa are boleiyej. Osiqa Yesus aqa ñam na iga wau egej. Deqa iga aqa anjam maro tamo unum. Tamo ungasari sawa sawa kalilq di unub qaji nanñi Yesus qa nanño areqalo singilatosib aqa anjam dauryqajqa deqa are qalsiq wau egej. ⁶ Ningi dego Yesus Kristus na metñgej deqa ningi aqa anjam dauryeqnub.

⁷ Qotei na ningi Rom qureq di unub qaji ningi tulañ qalaqalaingeqnu. A na ningi metñgej deqa ningi aqa segi tamo ungasari unub. O ijo was, e anjam endi nengrenyosim nunñoq qarinyonum. Gago Abu Qotei wo Tamo Koba Yesus Kristus wo nanñi aiyel ningi qa are boleinjrimqa ningi lawo na soqniy.

Pol a marej, “E Rom Kristen nanñi unjrqai”

⁸ E mati ningi anjam bei merngwai. Ningi Yesus Kristus qa nunño areqalo singilateqnub deqa tamo ungasari gargekoba nanñi ningi qa saeqnsib laqnabqa sawa sawa

kalilq di nanngi queqnum. E deqa are qaloqnsim Yesus Kristus aqa ñam na ijo Qotei minjeqnum, “Keretonum.” ⁹ E ijo are miligi singilatosim deqa e Qotei aqa wau ojoqnsim aqa Ñiri aqa anjam bole palontoqnsim laqnum. Qotei a segi qalie, bati gaigai e pailyqa oqnsim ningi qa are qaleqnum. ¹⁰ E gaigai ningi qa endegsi pailyeqnum, “O Qotei, ni na merbimqa e gam itosiy aisiy Rom Kristen nanngi unjrqai.” ¹¹ O ijo was, e ningi nungwajqa are koba qaleqnum. Di kiyaaqa? E Mondor aqa anjam ningi merngitqa dena nunngo are singilatetngwajqa deqa. ¹² Ijo are koba endegsi unu. E nunngoq bosiy ningi Yesus qa nunngo areqalo singilateqnum di unsiyqa dena ijo are singilatqai. Ningi dego e Yesus qa ijo areqalo singilateqnum di unsibqa dena nunngo are singilatqab. Gam dena iga kalil koba na gago are singilatoqnsim sqom.

¹³ O was ningi endegsib qalieoiy. Bati gargekoba e bosiy ningi nungwajqa are qaleqnum. Ariya e nunngoq bqajqa gam gaigai geteñeqnu. Ijo are koba endegsi unu. Tamo ungasari sawa bei beiq di unub qaji nanngo ambleq di e waueqnamqa nanngi are bulyoqnsib Yesus qa nanngo areqalo singilateqnum dego kere e nunngo ambleq di wauoqnitqa tamo qudei nanngi are bulyoqnsib Yesus qa nanngo areqalo singilatoqngab. ¹⁴ E na Grik tamo nanngi ti yaun tamo nanngi ti powo tamo nanngi ti nanari tamo nanngi ti Yesus aqa anjam minjroqnit quqwajqa deqa Qotei na e wau ebej. ¹⁵ Deqa ningi Rom qureq di unub qaji ningi dego e na Yesus aqa anjam bole merngoqnit quqwajqa are prugbeqnu.

Yesus aqa anjam bole a Qotei aqa singila ti unu

¹⁶ E Yesus aqa anjam bole di marqajqa jemaibosaieqnu. Di kiyaaqa? Anjam bole di Qotei aqa singila ti unu. Singila dena Qotei na tamo kalil Yesus qa nanngo areqalo singilateqnum qaji nanngi padalqa gamq na eleñeqnu. A

matiq Juda nanği eleñeqnu. Osiqa sawa bei bei qaji nanği dego eleñeqnu. ¹⁷ Anjam bole dena Qotei na iga tamo bole une saiqoji sqajqa gam osorgej. Gam agiende. Iga Yesus qa gago areqalo siñgilatqom gam dena qujai Qotei na iga tamo bole une saiqoji qa mergwas. Gam bei saiqoji. Agi Qotei aqa anjam bei nami endegsib neñgrenyeb unu, “Tamo nanği Qotei qa nanžo areqalo siñgilatqab di a na nanği tamo bole une saiqoji qa minjrqaş. Yim nanği ñambile gaigai sqab.”

Tamo unğasari kalil nanği na Qotei qoreiyeqnu

¹⁸ Iga qalie, Qotei a lañ goge di sosiqa aqa minjñ boleq ateqnu. A na tamo unğasari kalil a qoreiyoqnsib kumbra uge uge yeqnu b qaji nanği awai uge enjreqnu. Nanžo kumbra uge dena nanği Qotei aqa anjam bole tenteqnu. ¹⁹ Tamo unğasari nanği di Qotei aqa kumbra qalie bole. Qotei a segi na nanği aqa kumbra osornjreqnu. Ariya nanği olo Qotei qoreiyeqnu deqa a na nanği awai uge enjreqnu. ²⁰ Qotei a nami mandam ti ingi ingi kalil ti gereiyonaq sonaq aqa mañwa di tamo unğasari nanği unoqneb dena bosiq bosiq agi bini nanği uneqnu. Gam dena nanği Qotei aqa kumbra uliejunu qaji di qalieonub. Aqa kumbra utru ti aqa siñgila gaigai sqas qaji deqa ti nanği qalie bole. Deqa tamo bei a marqa keresai, “E Qotei qaliesai deqa e une saiqoji.”

²¹ Nanği Qotei qa qalie unub. Ariya nanği aqa ñam soqtqa uratoqnsib a binjyqa asginjreqnu. A segi Qotei bole nanği deqa are qalosaieqnu. Nanžo kumbra dena nanği nanaritnjroqnsiq nanžo areqalo getentetnjreqnu. Deqa nanği ambruq di laqnu. ²² Nanği diqoqnsib mareqnu, “Iga powo koba ti unum.” Di gisañ. Nanği tulañ nanarioqnsib unub. ²³ Sosibqa Qotei ñambile gaigai unu qaji a qoreiyoqnsib a qa louqajqa uratoqnsib olo beloqnsib

mandam tamo ti qebari ti wagme ti amal ti nanngo sulum gereiyqnsib nanngi qa loueqnub.

Tamo ungasari nanngi kumbra uge uge yeqnu

²⁴ Tamo ungasari nanngi Qotei qoreiyeqnu deqa a na kamba nanngi uratnjreqnaqa nanngi kumbra tulan uge uge jigat yoqnqajqa are prugnjqnu. Kumbra dena nanngi na nanngo segi jejamu tulan ugeugeiyeqnu. ²⁵ Tamo ungasari deqaji nanngi Qotei aqa anjam bole uratoqnsib olo beloqnsib gisan anjam segi dauryeqnu. Deqa nanngi Qotei qoreiyqnsib ingi ingi kalil a na gereinjrej qaji di binjroqnsib nanngo sorgomq di unub. O ijo was, Qotei a ingi ingi kalil qa utru deqa iga bati gaigai aqa ñam soqtoqnom. Bole.

²⁶ Tamo ungasari nanngi di Qotei qoreiyeqnu deqa a na kamba nanngi uratnjreqnaqa nanngi jema kumbra tulan uge uge yoqnqajqa are prugnjqnu. Nanngo jema kumbra agiende. Ungasari nanngi tamo ti nerenqajqa uratoqnsibqa unja bei bei wo nerenjqnu. ²⁷ Tamo nanngi dego unja ti nerenqajqa uratoqnsibqa tamo bei bei wo nerenqajqa are tulan prugnjqnu. Nanngi jema kumbra di yeqnu deqa Qotei a nanngi kambatnjroqnsiqa nanngo jejamuq di awai tulan ugedamu enjqnu.

²⁸ Nanngi Qotei aqa sorgomq di sqajqa are qalosaieqnu deqa Qotei na nanngi uratnjreqnaqa nanngi nanngo segi areqalo uge uge dauryoqnsib kumbra uge uge yeqnu. ²⁹ Nanngo kumbra uge agiende. Nanngi kumbra bole tintin yqajqa torei urateqnu. Nanngi ñoro koba oqajqa mamaulnjreqnu. Nanngi tamo nanngi jeutnjreqnu. Nanngi tamo qudei ingi koba ti unub qaji nanngi qa are ugeinjreqnu. Nanngi tamo nanngi ñumoqnsib moiyoqnsib. Nanngi laña laña ñirinoqnsib gisan anjam mareqnu. Nanngi tamo qudei nanngo ingi ingi laña yainjqnu.

Nanġi tamo qudei nanġi ugeugeinjreqnub. Kumbra kalil di nanġoq di tulaġ koba unu. Nanġi yomueqnu. ³⁰ Nanġi gisaġ na tamo nanġo ñam ugetetnjreqnub. Nanġi Qotei jeuteqnu. Nanġi diqoqnsib laqnsib nanġo segi ñam soqteqnu. Nanġi kumbra uge uge bunuj babtelejeqnu. Nanġi nanġo ai abu nanġo medabu gotrañyeqnu. ³¹ Nanġi areqalo bole ti sosaieqnu. Nanġi nanġo segi anjam bei dauryqa maroqnsib olo dauryqa urateqnu. Nanġi tamo qudei nanġi qalaqalainjrosaeqnu. Nanġi tamo qudei nanġi qa dulosaieqnu. ³² Qotei aqa dal anjam endegsi unu, “Tamo unġasari kumbra uge deqaji yeqnu qaji nanġi ñumib morejebe.” Dal anjam degsi unu. Tamo unġasari nanġi di Qotei aqa dal anjam qalie bole. Ariya nanġi olo gotrañyoqnsib kumbra uge uge yeqnu. Di segi sai. Tamo unġasari nanġi dena tamo qudei nanġi kumbra uge uge deqaji yeqnab unjroqnsib nanġo ñam soqtetnjroqnsib minjreqnu, “Keretonub. Niġi kumbra degyoqniy.”

2

Qotei a une tamo nanġi awai uge enjrqas

¹ O tamo, ni que. Ni une saiqoji unum ni degsi marqa keresai. Kumbra uge uge tamo unġasari nanġi yeqnu qaji di ni segi dego yeqnum. Deqa ni na tamo unġasari nanġo jejamuq di une qametnjreqnum di ni segi dego ino jejamuq di une qameqnum. ² Iga qalie, tamo unġasari kumbra uge uge yeqnu qaji nanġi Qotei na kamba peginjrsim awai uge enjrqas. Qotei a kere nanġi awai uge enjrqas. ³ Ni na tamo unġasari kumbra uge uge yeqnu qaji nanġo jejamuq di une qametnjreqnum ariya kumbra nanġi yeqnu qaji di ni segi dego yeqnum. Deqa ni kiyersi are qalonum? Qotei na tamo unġasari nanġi di peginjrsim awai uge enjrqas ariya a ni awai uge

emqasai. Ni degsi are qalonum kiyo? Di sai. ⁴ Ni que. Qotei a gaigai kumbra tulaŋ boledamu ni emoqnsiqa a ni qa tariŋsokobaiyeqnu. A urur ni awai uge emosaieqnu. Qotei aqa kumbra bole di ni unsim olo uge qa marsim gotraŋyqam e? Degaim. Qotei a ni are bulyqajqa deqa are qaloqnsiq kumbra bole osormeqnu. Ni di qaliesai kiyo? ⁵ Ariya ino are miligi geteŋejunu deqa ni are bulyosai. Ino kumbra dena ni ino awai uge tumbol ateqnum. Deqa mondoŋ diŋo batiamqa Qotei a kumbra tiŋtiŋ na tamo uŋgasari naŋgi peginjrsim aqa minjiŋ boleq atsimqa a na naŋgi ni ombla awai tulaŋ ugedamu eŋgwas. ⁶ Ni qalie, diŋo bati qa Qotei na tamo uŋgasari kalil naŋgo kumbra kambatosim awai segi segi enjrqas. ⁷ Tamo uŋgasari qudei naŋgi siŋgila na tigeloqnsib kumbra bole bole yoqnsib laŋ qure qa gam itqajqa waukobaeqnu. Osib naŋgi laŋ qureq di ñam koba oqajqa ti so bole gaigai sqajqa ti tulaŋ siŋgilaeqnu. Deqa Qotei na tamo uŋgasari naŋgi di awai boledamu enjrim naŋgi ŋambile gaigai sqab. ⁸ Ariya tamo uŋgasari qudei naŋgi naŋgo segi jejamu qa are qaloqnsib anjam bole gotraŋyoqnsib kumbra uge uge yeqnu. Deqa Qotei na tamo uŋgasari naŋgi di awai ugedamu enjrsim naŋgi qa minjiŋ oqetqas. ⁹ Naŋgi kumbra uge uge yeqnu deqa mondoŋ naŋgi gulbe koba ti jaqatiŋ koba ti oqab. Matiq Juda naŋgi oqab. Bunuqna sawa bei bei qaji naŋgi dego oqab. ¹⁰ Ariya tamo uŋgasari kumbra bole bole yeqnu qaji naŋgi Qotei na aqaryainjrimqa naŋgi laŋ qureq oqnsib dia ñam koba ti lawo ti so bole gaigai sqab. Matiq a Juda naŋgi aqaryainjrqas. Bunuqna a sawa bei bei qaji naŋgi dego aqaryainjrqas. ¹¹ Qotei aqa ŋamgalaq di tamo uŋgasari kalil naŋgi kerekere unub. Deqa a naŋgo ñam qa are qalsim naŋgi peginjrqasai.

¹² Niŋgi quiy. Tamo qudei naŋgi dal anjam qaliesai. Di uŋgum. Naŋgi une yeqnu deqa naŋgi kalil padalqab.

Tamo qudei nanġi dal anjam qalie unub. Di dego unġum. Nanġi une yeqnuḅ deqa Qotei na nanġi peginjrqas. A dal anjam aqa wau na nanġi peginjrqas. ¹³Tamo nanġi dal anjam laṅa queqnuḅ qaji nanġi Qotei aqa ṅamgalaq di tamo bolesai. Tamo nanġi dal anjam quoqnsib dauryeqnuḅ qaji nanġi segi Qotei aqa ṅamgalaq di tamo bole sqab. ¹⁴Bole, sawa bei bei qaji nanġi dal anjam qaliesai. Ariya nanġi nanġo segi areqalo na dal anjam mutu qudei dauryeqnuḅ. Dena iga poigwo, dal anjam a nanġo areqaloq di nami sosiq wauoqnej. ¹⁵⁻¹⁶Qotei a nanġo are miligiq di dal anjam neṅgreṅyobulej deqa nanġi kumbra bole ti kumbra uge ti qalie unub. Deqa mondoṅ diṅo batiamqa nanġo areqalo qudei na nanġi minjrqas, “Nuṅgo kumbra di uge.” Osim nanġo areqalo qudei na olo nanġi minjrqas, “Nuṅgo kumbra di bole.” Bati deqa Qotei na tamo unġasari nanġo kumbra kalil nanġo are miligiq di uliejunu qaji di boleq atekritosim dena nanġi peginjrqas. A Kristus Yesus aqa wau na nanġi peginjrqas. Anjam bole e palonteqnum qaji aqa damu degsi unu.

Juda tamo nanġi are qaleqnuḅ, “Iga dal anjam ti unum deqa iga kere unum”

¹⁷O Juda tamo, niṅgi qudei endegsib are qaleqnuḅ, “Iga dal anjam ti unum deqa Qotei na iga pegigwasai.” Osib niṅgi nuṅgo segi ṅam soqtoqnsib endegsib mareqnuḅ, “Iga Qotei aqa tamo unum. ¹⁸Iga Qotei aqa areqalo qalieonum. Qotei na aqa dal anjam iga osorgej deqa iga kumbra bole kalil qa tulaṅ arearetgeqnu.” ¹⁹⁻²⁰Osib niṅgi endegsib are qaleqnuḅ, “Iga dal anjam qalie unum deqa iga powo bole ti anjam bole ti ejunum. Deqa iga na tamo unġasari ṅam qandimo unub qaji nanġi gam osornjreqnum. Iga na tamo unġasari ambruq di unub qaji nanġi suwantnjreqnum. Iga na tamo unġasari powo saiqoġi

unub qaji nanği powo enjreqnum. Iga na tamo unğasari anğro kiñilala bulosib nanarieqñub qaji nanği Qotei aqa anjam aqa damu osornjreqnum.” ²¹ O Juda tamo, kiyaaq nanği gaigai dal anjam plaltoqnsib ariya nanği olo dal anjam di dauryosaieqñub? Nanği mareqñub, “Bajınjaib.” Ariya nanği olo bajınjeqñub. ²² Nanği mareqñub, “Nanği tamo bei aqa unğa jejamu ojetaib.” Ariya nanği olo was bei aqa nğauñ jejamu ojeteqñub. Nanği gisañ qotei nanği qa asğınjeqñu. Ariya nanği olo gisañ qotei nanğo atra talq dena sulum bajınjeqñub. ²³ Nanği nuñgo segi ñam soqtoqnsib mareqñub, “Iga Qotei aqa dal anjam qalie bole.” Ariya nanği olo dal anjam di gotranjeqñub. Nuñgo kumbra dena nanği Qotei aqa ñam ugeteqñub. ²⁴ Agi Qotei aqa anjam bei nami nanği qa endegsib nengrenyeb unu, “Nuñgo kumbra uge di sawa bei bei qaji nanği unoqnsib Qotei aqa ñam misilınjeqñub.”

Tamo yai a Juda tamo bole?

²⁵ Bole, ni muluñ aiqa marsim ni mati dal anjam dauryoqnqam di kere. Ariya ni dal anjam gotranjoqnsim laña muluñ aiqam di keresai. Ino kumbra dena ni tamo muluñ aiyosai qaji nanği bulqam. ²⁶ Deqa tamo bei muluñ aiyosai qaji a dal anjam dauryoqnqas di a tamo muluñ aiyeqñub qaji nanği bul sqas. ²⁷ Bole, nanği Juda tamo unub deqa nanği dal anjam ejunub. Nanği muluñ dego aiyeqñub. Ariya nanği dal anjam gotranjyqab di tamo muluñ aiyosaieqñub qaji nanği na mernğwab, “Nanği une ti.” Nanği na degsib mernğwab. Di kiyaaq? Nanği dal anjam dauryeqñub deqa. Nanği muluñ aiyosai di unğum. ²⁸ Tamo bei a laña babanğ na Juda tamo sqas di a Juda tamo bolesai. Aqa jejamu segi osim muluñ aiqas di aqa muluñ bolesai. ²⁹ Tamo a aqa are miligiq na Juda tamo sqas di a Juda tamo bole. A aqa are miligiq na muluñ aiqas di

aqa muluḅ bole. A na aqa jejamu laḅa osim dal anjam dauryqas di keresai. Qotei aqa Mondor na a siḅgila yimqa aqa are miligiq na a muluḅ bole aiqas di kere. Tamo di a Qotei aqa ḅamgalaq di ḅam ti sqas. A mandam tamo naḅgo ḅamgalaq di ḅam ti sqasai.

3

Qotei a kumbra bole tiḅtiḅ na tamo naḅgi peginjrqas

¹O ijo was, niḅgi kamba e merbqab kiyo, “O Pol, ni degsi maronum deqa unḅum, iga Juda tamo unum di laḅa. Iga muluḅ aiyem di dego laḅa.” O was niḅgi e degsib merbaib.

²Niḅgi quiy. Qotei a Juda naḅgo baḅq di iḅgi bole bole atej. Iḅgi bole bei agiende. A na Juda naḅgi aqa anjam taqatqa osiq wau enjrej. ³Bole, Juda qudei naḅgi Qotei aqa anjam di naḅgo areqaloq di siḅgilatosaieqnuḅ. Osib aqa anjam di dauryosaieqnuḅ. Deqa iga endegsi marqom kiyo, “Qotei a dego aqa segi anjam di dauryosaieqnu?” ⁴O ijo was, iga degsi marqasai bole sai. Iga endegsi marqom, “Tamo kalil naḅgi gisaḅ tamo. Qotei a segi qujai gisaḅ tamo sai. A anjam bole gaigai maroqnsiq a olo uratosaiqnu.” Agi Qotei aqa anjam bei nami endegsib neḅgreḅyeb unu, “O Qotei, ino anjam kalil bole.

Deqa tamo qudei na ni pegimqa laqniḅqa ni olo naḅgi tulaḅ buḅnjrsim ni une saiqoji sqam.”

⁵⁻⁶Deqa ijo was, niḅgi kamba olo e endegsib merbqab kiyo, “O Pol, ni marobulonum, ‘Iga kumbra uge yoqnqom gam dena Qotei aqa segi kumbra bole olo brantoqnqas.’ O Pol, ni degsi marobulonum deqa iga kamba marqom, ‘Degwas di Qotei a kiyaa gago une qa ḅiriḅosim awai uge egwas? Qotei aqa kumbra di uge.’ Degsi marqom e?” O ijo was, iga degsi marqasai bole sai. Qotei a gaigai kumbra bole segi yeqnu. A kumbra bole yosai qamu a kiyersim tamo unḅasari kalil naḅgi peginjrqas? Di keresai. Nuḅgo

areqalo di mandam tamo nanngo areqalo. ⁷ Ariya ningi olo e endegsib merbqab kiyo, “O Pol, ni marobulonum, ‘Iga gisaŋ anjam maroqnimqa gam dena Qotei aqa anjam bole olo brantoqnim aqa ñam tulaŋ goge oqoqnqas.’ O Pol, ni degsi marobulonum deqa iga kamba marqom, ‘Degwas di Qotei a kiyaaqa iga une tamo qa mergsim awai uge egwas?’ ” O ijo was, nuŋgo anjam di tulaŋ uge. ⁸ Anjam uge deqaji tamo qudei nanŋi mare mare laqnu. Agi nanŋi endegsib mareqnu, “Uŋgum, iga kumbra uge uge yoqnqom. Yim gam dena kumbra bole olo brantoqnqas. Pol a anjam degsi palonteqnu.” O ijo was, tamo qudei nanŋi degsib iga yomuigosib mareqnu. Di gisaŋ koba. Nanngo kumbra uge dena Qotei na nanŋi awai ugedamu enjrqas.

Tamo bole bei sosai

⁹ Deqa iga kiyersi marqom? Iga Juda tamo unum deqa iga na tamo kalil nanŋi buŋnjreqnum degsi marqom e? Iga degsi marqasai. E nami merŋgonum, iga Juda ti Grik ti kalil une na kabutgejunu. ¹⁰ Agi Qotei aqa anjam bei nami endegsib nenŋrenyeb unu,

“Tamo bole bei sosai.

Qujai bei a Qotei aqa kumbra bole dauryosaieqnu.

Tamo dego bei sosai.

¹¹ Tamo qujai bei a Qotei qa poiyosaieqnu.

Qujai bei a Qotei itqa are qalosaieqnu. Tamo dego bei sosai.

¹² Tamo kalil nanŋi gam bole uratekriteqnu.

Nanŋi kalil tamo uge.

Qujai bei a kumbra bole dauryosaieqnu. Sai bole sai.

¹³ Nanŋi kalil anjam uge mareleŋeqnu.

Tamo moiyo qaji sub waqesonaq tamo nanngo jejamu sub miligiq di qusaeqnu

dego kere tamo kalil nanngo medabu na anjam tulan uge uge mareqnu.

Nanngi gisan anjam koba marelejeqnu.

Amal uge na tamo uñinjreqnu dego kere tamo kalil nanngo medabu na tamo nanngi tulan ugetnjreqnu.

¹⁴ Osib gaigai nanngo medabu na tamo nanngi qa anjam uge maroqnsib nanngi qa are ugeinjreqnu.

¹⁵ Nanngi bati gaigai tamo ñumsib moyotnjraqjqqa urur ti gileqnu.

¹⁶ Nanngi na tamo nanngi ugeugeinjraqjqqa are qaloqnsib gulbe koba enjreqnu.

¹⁷ Nanngi lawo kumbra qaliesai.

¹⁸ Nanngi Qotei yala ulaiyosaieqnu.”

O ijo was, Qotei aqa anjam nami degsib nengrenyeb unu.

¹⁹ Iga qalie, Moses a tamo ungasari dal anjam ejunub qaji nanngi qa are qalsiq dal anjam nengrenyey. Deqa tamo bei a endegsi marqa keresai, “E tamo bole. E une saiqoji.” A degsi marqa keresai. Iga tamo ungasari kalil mandamq endi unum qaji iga Qotei aqa ñamgalaq di une ti unum.

²⁰ Deqa tamo bei a dal anjam dauryosim dena a Qotei aqa ñamgalaq di tamo bole une saiqoji sqa keresai. Sai bole sai. Dal anjam na gago une iga osorgeqnu. Di segi.

Iga Yesus qa gago areqalo singilatqom di iga tamo bole sqom

²¹ O ijo was, iga Qotei aqa ñamgalaq di tamo bole sqajqa gam bei unu. Iga dal anjam dauryqom gam dena sai. Qotei na gam bei babtosi q iga osorgej. Nami Moses a gam deqa marsiq dal anjamq di nengrenyey. Qotei aqa medabu o qaji tamo kalil nanngi dego gam deqa marsib anjam nengrenyeb. ²² Gam agiende. Tamo ungasari kalil Yesus Kristus qa nanngo areqalo singilateqnu qaji nanngi Qotei na tamo bole une saiqoji qa minjreqnu. Gam di segi. Gam bei saiqoji. ²³ Iga kalil une ateqnum deqa iga lan

qureq oqsim dia Qotei itqa keresai. ²⁴Iga degsi unum deqa Qotei na iga aqaryaigwa osiqa iga qa are boleiyosiq Kristus Yesus qarinyonaqa a bosiq iga awaigej. Gam dena Qotei na iga tamo bole une saiqoji qa mergeqnu. Di gago segi kumbra bole na sai. Qotei a Kristus Yesus aqa wau na iga laña awaigej. ²⁵Agi Qotei a endegsi are qalej. A na Yesus qarinyim bosim moiym aqa leñ aisim tamo ungasari kalil a qa nango areqalo singilateqnu b qaji nango une taqal waiyosim Qotei aqa minjin kobotqas. Wau dena Qotei na iga tamo bole une saiqoji qa mergeqnu. Aqa wau di a na boleq atsiq iga osorgej. Nami Qotei a tamo nanji qa tariñsokobaiyoqnej. Deqa a nango une qa nanji urur kambatnjrosaiyoqnej. ²⁶Ariya bini bati endi Qotei na iga endegsi osorgeqnu, a gaigai kumbra bole tiñtin yeqnu. A na tamo ungasari Yesus qa nango areqalo singilateqnu b qaji nanji tamo bole une saiqoji qa minjreqnu di a laña minjrosaiyeqnu. A Yesus aqa wau na nanji tamo bole une saiqoji qa minjreqnu. Dena iga qalieonum, a kumbra bole tiñtin yeqnu.

²⁷Deqa tamo yai na aqa segi ñam soqtqa kere? Tamo dego bei sosai. Iga gago segi ñam soqtqajqa kumbra di torei koboej. Gam kiye na kumbra di koboej? Iga dal anjam dauryqom gam dena sai. Iga Yesus qa gago areqalo singilatqom gam dena qujai iga gago ñam soqtqajqa kumbra di koboej. ²⁸Bini iga qalieonum, iga Yesus qa gago areqalo singilatqom gam dena qujai iga Qotei aqa ñamgalaq di tamo bole une saiqoji sqom. Iga dal anjam dauryqom gam dena sai.

²⁹Deqa iga kiyersi marqom? Qotei a Juda nango segi Qotei e? A sawa bei bei qaji nango Qotei sai e? Di sai. A sawa bei bei qaji nango Qotei dego. ³⁰Qotei a segi qujai Qotei bole. Deqa muluñ aiyo qaji tamo nanji ti muluñ aiyosaieqnu b qaji tamo nanji ti Yesus qa nango areqalo

siŋgilatqab di Qotei a naŋgi kalil turtnjrsim tamo bole une saiqoji qa minjrqas. ³¹ Iga maronum, iga Yesus qa gago areqalo siŋgilatqom di iga tamo bole une saiqoji sqom. Gago anjam dena iga dal anjam ugeteqnum e? Sai. Iga dal anjam olo siŋgilateqnum.

4

Abraham a Qotei aqa ŋamgalaq di tamo bole soqnej

¹ Abraham a iga bul mandam tamo. A gago moma utru. Deqa iga a qa kiyersi marqom? ² Abraham a wau bole yoqnej gam dena a Qotei aqa ŋamgalaq di tamo bole soqnej iga degsi marqom e? Sai. Iga degsi maronum qamu Abraham a aqa segi ŋam soqtqa kere qamu. ³ Ariya Qotei aqa anjam kiye neŋgrenq di unu? Anjam agiende. “Abraham a Qotei qa aqa areqalo siŋgilatej gam dena Qotei na a tamo bole une saiqoji qa minjej.” ⁴ Iga qalie, tamo a wauqas di a awai oqas. A laŋa awai oqasai. A wauosim dena awai oqas. ⁵ Ariya tamo bei a Qotei aqa ŋamgalaq di tamo bole sqa marsimqa a kiyerqas? E marqai. A wauosaiosim Qotei qa aqa areqalo siŋgilatqas. A degyqas di Qotei na a tamo bole une saiqoji qa minjqas. Iga qalie, Qotei na tamo naŋgi a qoreiyeqnub qaji naŋgi tamo bole une saiqoji qa minjreqnu. ⁶ Tamo naŋgi di wau bole yeqnub kiyo sai kiyo di uŋgum. Qotei a naŋgi tamo bole une saiqoji qa minjreqnu. Yeqnaqa naŋgi tulaŋ areboleboleinjreqnu. Devit a nami anjam deqaji marej. ⁷ Agi a endegsi marej, “Qotei a tamo naŋgo kumbra uge qa are walyimqa naŋgo une kobotetnjrqas di naŋgi tulaŋ areboleboleinjqas. ⁸ Tamo Koba a tamo naŋgo une qa olo bunu are qalqasai di naŋgi tulaŋ areboleboleinjqas.”

⁹ Deqa iga kiyersi marqom? Tamo muluŋ aiyo qaji nanŋi segi areboleboleinjrqaŋ e? Tamo muluŋ aiyosaieqnuŋ qaji nanŋi dego areboleboleinjrqaŋ e? Od. Nanŋi kalil koba na areboleboleinjrqaŋ. Agi iga mareqnum, Abraham a Qotei qa aqa areqalo siŋgilatej gam dena Qotei na a tamo bole une saiqoji qa minjej. ¹⁰ Ariya Abraham a kiyersi sonaqa Qotei na a tamo bole une saiqoji qa minjej? A nami muluŋ aiyej kiyo a muluŋ aiyosaisoqnej kiyo? Od, Abraham a muluŋ aiyosaisonaqa Qotei na a tamo bole une saiqoji qa minjej. ¹¹ A muluŋ aiyosaisoqnej bati deqa a Qotei qa aqa areqalo siŋgilatej. Deqa Qotei na a tamo bole une saiqoji qa minjej. Osiqa a toqor bei yej. Toqor di agi Qotei na Abraham muluŋ waiyej. Deqa iga endegsi qalieonum, Abraham a tamo kalil muluŋ aiyosaisib nanŋo areqalo Qotei qa siŋgilateqnuŋ qaji nanŋo moma matu. ¹² A tamo nanŋi muluŋ aiyeqnuŋ qaji nanŋo moma matu dego. Ariya tamo nanŋi nanŋo jejamu laŋa oqnsib muluŋ aiyeqnuŋ qaji a nanŋo moma matu sai. Tamo nanŋi muluŋ aiy-oqnsib olo Abraham aqa kumbra dego dauryeqnuŋ qaji a nanŋo moma matu bole. Gago moma matu Abraham aqa kumbra agiende. A muluŋ aiyosaisisiqa Qotei qa aqa areqalo siŋgilatej.

Tamo ungasari Qotei qa nanŋo areqalo siŋgilateqnuŋ qaji nanŋi inŋi bole bole oqab

¹³ Nami Qotei na Abraham aqa moma nanŋi ti endegsi minjrej, “E niŋi mandam kalil eŋgwai.” Abraham a dal anjam dauryej deqa Qotei a anjam di marosai. A Qotei qa aqa areqalo siŋgilatej deqa Qotei a anjam di marej. Osiqa Abraham a tamo bole une saiqoji qa minjej. ¹⁴ Tamo nanŋi dal anjam dauryeqab gam dena Qotei na nanŋi inŋi bole bole enjrqa marej qamu iga Qotei qa gago areqalo siŋgilateqnum kumbra di laŋa ulorjeŋ qamu. Qotei aqa

anjam marej qaji di dego larja ulonej qamu. ¹⁵ Iga qalie, dal anjam unu deqa tamo nanji dal anjam gotranjyeq nabqa Qotei a nanjo une deqa minjin oqeteqnu. Dal anjam sosai qamu iga na tamo nanji endegsi minjrqa keresai qamu, “Ninji dal anjam gotranjyeq nub.”

¹⁶ Qotei a Abraham qa ti aqa moma bunuqna branteq nub qaji nanji qa ti are boleiyosiq inji bole bole nanji enjrqa marej. Deqa tamo nanji Abraham aqa kumbra dauryosib Qotei qa nanjo areqalo singilateq nub qaji nanji inji bole bole di oqab. Tamo nanji dal anjam ejunub qaji nanji segi inji di oqasai. Tamo kalil Qotei qa nanjo areqalo singilateq nub qaji nanji dego inji di oqab. Abraham a iga kalil gago moma matu. ¹⁷ Agi Qotei aqa anjam bei nami endegsib nengrenjyeb unu, “O Abraham, e ni giltmem deqa ni tamo ungasari sawa sawa kalilq di unub qaji nanjo moma matu sqam.” O ijo was ninji quiy. Abraham a Qotei qa aqa areqalo singilatej deqa a Qotei aqa namgalaq di gago moma matu unu. Qotei qujai di tamo moreno qaji nanji olo subq na tigeltjnreqnu. A segi na marnaqa inji inji kalil nami sosai qaji di brantelenej.

¹⁸ Qotei a kiyersim aqa anjam a nami Abraham minjej qaji di dauryqas di Abraham a poiynosai. Ariya a Qotei qa aqa areqalo singilatosiq marej, “Bole, Qotei na aqa anjam di dauryqas.” Aqa kumbra dena a tamo ungasari gargekoba sawa sawa kalilq di unub qaji nanjo moma matu brantej. Agi Qotei a nami Abraham endegsi minjej, “Ino moma nanji tulan gargekobaqab.” ¹⁹ Abraham a angro saiqoji soqnej. Aqa wausau 100. Deqa aqa singila koboej. Aqa nauj Sara a dego tulan qeliej. Deqa a angtrotqa keresai. Abraham a di qalieosiq ariya a Qotei qa aqa areqalo singilatqa uratosai. ²⁰ Anjam Qotei na nami minjej qaji a deqa are qalsiq soqnej. A areqalo aiyeltosai. A Qotei qa aqa areqalo singilatosiq aqa nam soqtoqnej. ²¹ A

endegsi qalieej, “Bole, anjam Qotei na nami merbej qaji di a dauryqa kere.” ²² Abraham a degsi Qotei qa aqa areqalo singilatej deqa Qotei na a tamo bole une saiqoji qa minjej.

²³ Anjam di Qotei aqa nengrenq di unu. Anjam agiende, “Qotei na Abraham a tamo bole une saiqoji qa minjej.” Anjam di Abraham qa segi nengrenyosai. ²⁴ Iga kalil qa dego anjam di nengrenyeb. Iga dego Qotei qa gago areqalo singilateqnum deqa Qotei na iga tamo bole une saiqoji qa mergeqnu. Qotei agi gago Tamo Koba Yesus subq na tigeltej qaji a qa gago areqalo singilateqnum. ²⁵ Qotei a Yesus uratonaqa jeu tamo nanqi na a qalnab moiyej. Qotei na Yesus degyej. Di kiyaaqa? A gago une kobotetgwajqa deqa. Onaqa Qotei na Yesus olo subq na tigeltosiq gam dena iga tamo bole une saiqoji qa mergej.

5

Qotei na iga tamo bole une saiqoji qa mergej

¹ Ariya iga Yesus qa gago areqalo singilatam deqa Qotei na iga tamo bole une saiqoji qa mergej. Gago Tamo Koba Yesus Kristus a jeu kobotej deqa iga Qotei ombla are qujaitosim unum. ² Yesus na gam waqtetgonaqa iga a qa gago areqalo singilatam. Bati deqa Qotei a iga qa are boleiyej. Qotei aqa kumbra di iga bini ojsim tigelejunum. Deqa iga Qotei na laŋ qureq joqsim oqsim dia iga a ombla sqajqa tarijeqnum. Iga deqa tulaŋ areboleboleigeqnu. ³ Iga deqa segi areboleboleigosai. Iga gulbe eqnum deqa ti areboleboleigeqnu. Di kiyaaqa? Iga qalieonum, gulbe dena iga singilatgeqnaqa iga singila na tigelejunum. ⁴ Iga singila na tigelejunum deqa iga gulbe di gotranjyeqnamqa Qotei na iga nugoqnsiq iga qa tulaŋ areareteqnu. Gago kumbra dena iga Qotei na laŋ qureq joqsim oqwajqa tariñoqnsim unum. ⁵ Ariya iga laŋa tariñosaieqnum.

Qotei na aqa Mondor Bole iga egej deqa Mondor dena aqa qalaqalaiyo kumbra gago are miligiq di atej unu.

⁶ Iga nami Qotei qoreiyo qaji tamo soqnem deqa iga gago segi jejamu aqaryaiyqa keresai. Iga degsi sonamqa Kristus a iga qa moiyej. Qotei a bati giltonaqa a iga qa moiyej. ⁷ Bole, iga mandam tamo unum deqa iga na tamo bole bei aqaryaiyqa osim a qa moiqasai. Tamo tulanj boledamu bei soqnim a qa kiyo iga moiqom. ⁸ Ariya Kristus a iga bul sai. Iga une tamo sonamqa a iga qa moiyej. Aqa kumbra dena Qotei na iga osorgej, a iga tulanj qalaqalaigeqnu. ⁹ Kristus a moinaqa aqa leñ aiyej deqa Qotei a iga tamo bole une saiqoji qa mergej. Deqa iga bole qalieonum, mondorj Qotei a Kristus aqa wau dena iga torei eleñqas. Amqa aqa minjirj oqwa batiamqa iga so bole sqom. ¹⁰ Iga Qotei ti jeu sonamqa aqa ņiri a jeu kobotqa marsiq moiyej deqa bini iga Qotei ombla geregere unum. Deqa iga bole qalieonum, Yesus aqa ņambile na Qotei a iga torei eleñqas. ¹¹ Anjam bei dego unu. Gago Tamo Koba Yesus Kristus aqa siñgila na iga Qotei ombla geregere unum deqa iga tulanj areboleboleigoqnqas.

Adam a moiyo qa utru, Yesus a ņambile qa utru

¹² Iga qalie, tamo qujai Adam a une atej. Aqa une dena tamo ungasari kalil nañgi dego une eleñeb. Adam a une ti soqnej deqa a moiyej. Tamo ungasari kalil nañgi dego une atoqnsib moreñoqneb. ¹³ Dal anjam a bosaisonaqa tamo ungasari kalil nañgi une atoqnsib laqneb. Dal anjam sosai deqa Qotei a nañgo une geregere ubtosaiqnej. ¹⁴ Adam a soqnej dena bosiq Moses aqa bati qa tamo ungasari kalil nañgi moreñoqneb. Bole, dal anjam qujai Adam na gotrañyej qaji di tamo bei na gotrañyosai. Adam a segi na gotrañyej. Ariya moiyo na nañgi kalil ojesoqnej.

Adam a Kristus bunuqna bqas qaji a sigitej. ¹⁵ Ningi quiy. Qotei a iga qa are boleyosiq Yesus egej aqa kumbra de ti Adam aqa une ti ombla kerekere sai. Tamo qujai Adam a une atej deqa tamo ungasari gargekoba nanği moreñoqneb. Ariya Qotei a olo tamo ungasari gargekoba nanği qa are tulaŋ boleyosiq tamo qujai Yesus Kristus enjrej. Qotei aqa kumbra dena Adam aqa kumbra tulaŋ buñyejunu. ¹⁶ Qotei na iga Yesus egej aqa kumbra de ti Adam aqa une ti ombla kerekere sai. Adam a une qujai yej deqa Qotei na tamo ungasari nanği peginjrsiqa nanço jejamuq di une qametnjrej. Ariya tamo ungasari nanği une gargekoba yoqneb deqa Qotei a olo nanği qa are boleyosiq Yesus enjrej. Osiqa nanği tamo bole une saiqoji qa minjrej. ¹⁷ Tamo qujai Adam a Qotei aqa dal anjam gotrañeyj deqa tamo ungasari kalil nanği moreñeqnub. Ariya tamo qujai Yesus Kristus aqa wau na tamo ungasari Qotei a nanği qa are boleyeqnu qaji nanği ñambile osib mandor kokba gaigai sqab. Tamo ungasari nanği di Qotei na tamo bole une saiqoji qa minjreqnu. Qotei aqa kumbra dena Adam aqa kumbra tulaŋ buñyejunu.

¹⁸ Deqa ninği quiy. Tamo qujai Adam a dal anjam gotrañeyj. Aqa kumbra dena Qotei na tamo ungasari kalil nanği peginjroqnsiqa nanço jejamuq di une qametnjreqnu. Dego kere tamo qujai Kristus a kumbra bole yej. Aqa kumbra dena Qotei a tamo ungasari kalil nanği tamo bole une saiqoji qa minjroqnsiqa ñambile enjreqnu. ¹⁹ Tamo qujai Adam a Qotei aqa anjam gotrañeyj. Aqa kumbra dena tamo ungasari gargekoba nanği dego une eleñeb. Dego kere tamo qujai Kristus a Qotei aqa anjam dauryej. Aqa kumbra dena tamo ungasari gargekoba nanği tamo bole une saiqoji sqab.

²⁰ Dal anjam a bonaqa tamo ungasari nanço une kobaonaqa nanği dal anjam gotrañyoqneb. Nanço une

kobaej bati deqa Qotei a olo nanği qa are tulaŋ boleiyej. ²¹ Une aqa kumbra na moiyo babtosiqa iga siŋgila na taqatgesoqnej. Ariya bini Qotei a iga qa are tulaŋ boleiyeqnu kumbra dena iga olo taqatgejunu. Gago Tamo Koba Yesus Kristus aqa wau na Qotei a iga qa are tulaŋ boleiyoqnsiqa iga tamo bole une saiqoji qa mergeqnu. Kumbra dena iga ŋambile gaigai sqom.

6

Iga Kristus beteryosim a koba na moiyoqbullem

¹ Ariya iga kiyersi marqom? Iga endegsi marqom kiyo, “Uŋgum, iga une gargekoba yoqŋqom. Yim dena Qotei a iga qa are tulaŋ boleiyoqŋqas.” Iga degsi marqom kiyo? ² Sai bole sai. Iga moiyoqbulosim une aqa kumbra uratem. Deqa iga olo une yoqŋqom e? Sai. ³ Iga Kristus Yesus beteryosim aqa ñam na yanso em. Kumbra dena iga a koba na moiyoqbullem. Niŋgi di qaliesai kiyo? ⁴ Iga yanso osim dena iga Kristus beteryosim a koba na moiyoqbullem. Deqa Abu na iga Kristus koba na subq atobulej. Osiqa aqa siŋgila kobaquja na olo Kristus subq na tigeltej. Deqa iga dego a ti ŋambile bunuj osim kumbra bole dauryoqŋqom.

Iga Kristus beteryosim olo subq na tigelqom

⁵ Kristus a moiyej deqa iga a beteryosim a ti moiyoqbullem. A olo subq na tigelej dego kere iga kamba a beteryosim olo subq na tigelqom. ⁶ Iga qalie, une aqa siŋgila a gago jejamuq di waueqnu. Siŋgila di koboqajqa deqa gago areqalo namij a Kristus ombla ŋamburbasq di moiyej. Deqa bini iga olo une aqa kaŋgal tamo bul sqasai. ⁷ Iga moiyo tamo bulem deqa une na iga olo ojqa keresai. ⁸ Od, iga Kristus ombla moiyoqbullem deqa iga qalieonum, iga a ombla olo ŋambile sqom. ⁹ Iga qalie, Kristus a subq na tigelej deqa a olo bunu moiqa keresai.

Moiyo na a olo taqatqa keresai. ¹⁰ A bati qujai qa moiyej. Aqa kumbra dena a na une aqa singila kobotej. Ariya bini a olo nambile unu di a Qotei ombla nambile unub. ¹¹ Dego kere ningi endegsib are qaliy. Ningi moiyoqneleb deqa ningi olo une aqa kanjal tamo bul sosai. Ningi Kristus Yesus beteryosib Qotei ombla nambile unub.

¹² Deqa une a nungo jejamu taqatqa laqnimqa ningi na olo saidiyi. Ningi degyqab di ningi nungo jejamu qa areqalo uge uge dauryoqnqasai. Nungo jejamu agi bunuqna moiqas. ¹³ Une a nungo singa ti banj ti taqatqa laqnimqa ningi na olo saidiyi. Ningi degyqab di ningi kumbra uge uge dauryoqnqasai. Ningi subq na olo tigelobulosib nambile unub deqa ningi nungo segi jejamu ti banj ti singa ti Qotei yibqa a segi na taqatqas. Yim dena ningi kumbra bole dauryoqnqab. ¹⁴ Une na ningi olo taqatngwasai. Di kiyaaqa? Ningi dal anjam aqa sorgomq di sosai. Qotei a ningi qa are boleiyej kumbra di aqa sorgomq di ningi unub.

Iga kumbra bole aqa kanjal tamo bul unum

¹⁵ Od, iga olo dal anjam aqa sorgomq di sosai. Qotei a iga qa are boleiyej kumbra di aqa sorgomq di iga unum. Deqa iga kiyerqom? Iga une yoqnqom e? Sai bole sai. ¹⁶ Ningi qalie, ningi nungo segi jejamu osib tamo bei yosib aqa anjam dauryoqnqab di ningi aqa kanjal tamo sqab. Dego kere ningi une dauryoqnqab di ningi une aqa kanjal tamo bul sqab. Osib ningi morenqab. Ariya ningi Qotei aqa kanjal tamo sosib aqa anjam dauryoqnqab di ningi tamo bole une saiqoji sqab. Di ningi qaliesai kiyo? ¹⁷ Bole, nami ningi une aqa kanjal tamo bul soqneb. Sonabqa bunuqna Qotei na ningi anjam bole merngonaq qusibqa nungo are miligiq na dauryoqneb. Qotei a degyej deqa iga na a tulanj binjiyoqnqom. ¹⁸ Nungo une na ningi tonto

talq di breingobulonaq sonabqa Qotei a dena ningi olo elenej. Deqa bini ningi kumbra bole aqa kanjal tamo bul unub. ¹⁹ O ijo was, e mandam tamo nanjo kumbra qa ningi yawo anjam merjgeqnum. Di kiyaaqa? Ningi ijo anjam endi geregere poingosai deqa. Nami ningi na nunjo singa ti banj ti nanji odnjreqnabqa nanji kumbra jiga ti kumbra uge ti nanjo kanjal tamo bul sosibqa ningi kumbra ugeq breingoqneb. Ariya bini ningi na olo nunjo singa ti banj ti minjribqa nanji kumbra bole aqa kanjal tamo bul soqnebe. Yim gam dena Qotei na ningi aqa segi kumbra boleq di atimqa ningi dauryoqnqab.

²⁰ Nami ningi une aqa kanjal tamo bul soqneb. Bati deqa ningi kumbra bole aqa kanjal tamo bul sosai. ²¹ Kumbra uge uge ningi nami yoqneb qaji dena ningi aqaryaingosai oqneb. Agi bini ningi kumbra deqa jemaingeqnu. Kumbra dena tamo nanji moiyo gam tureqnu. ²² Ariya nunjo une na ningi tonto talq di breingobulonaq sonabqa Qotei a dena ningi olo elenej. Deqa bini ningi Qotei aqa segi kanjal tamo unub. Deqa ningi ingi boledamu oqab. Ingi boledamu agiende. Qotei na ningi aqa segi kumbra boleq di atimqa ningi dauryoqnqab. Osib ningi njambile gaigai sqab. ²³ Une na aqa kanjal tamo nanji awai enjreqnu. Awai agiende. Nanji moreneqnu. Ariya Qotei na iga ingi boledamu laja egeqnu. Ingi boledamu di agi iga njambile gaigai sqom. Njambile di iga gago Tamo Koba Yesus Kristus aqa wau na oqom.

7

Iga kumbra bunuj dauryoqnqom

¹ O ijo was, ningi dal anjam qalie unub deqa e na endegsi merjgwai. Ningi qalie, tamo a moyosaisoqnimqa dal anjam na a taqatoqnqas. A moyimqa dal anjam na a olo taqatqasai. ² Deqa unja bei a tamo ti soqnimqa aqa tamo a

moyosaisoqnim a tamo bei ombla sqa keresai. Dal anjam na getentejunu. Aqa tamo moyimqa di a na olo tamo bei oqa kere. Dal anjam na getentosai. ³ Deqa aqa tamo soqnim a tamo bei ombla sqas di iga endegsi marqom, a sambala uña. Aqa tamo moyimqa a na olo tamo bei oqa kere. Dal anjam na getentosai. Deqa a na tamo bei oqas di a sambala uña sqasai.

⁴ Deqa ijo was ningi quiy. Ningi Kristus aqa jejamu beteryosib a ombla moreñeb deqa ningi olo dal anjam aqa sorgomq di sosai. Ningi tamo bei agi Kristus subq na tigelej qaji aqa segi tamo ungasari unub. Deqa iga kumbra bole bole Qotei a tularñ areareteqnu qaji di yoqnqom. ⁵ Nami iga areqalo namij aqa kumbra dauryoqnem. Bati deqa dal anjam na gago banq di gago sinqaq di gago jejamuq di areqalo uge uge tigelteqnaqa iga une atoqnem. Osim kumbra dena iga moiyo gam turoqnem. ⁶ Dal anjam na iga tonto talq di breigobulonaq soqnem. Ariya bini iga Kristus ombla moyibulejunum deqa iga olo dal anjam aqa karñgal tamo bul sosai. Iga Qotei waueteqnum. Iga dal anjam nami neñgrenyeb qaji deqa are qalsim Qotei wauetosaieqnum. Mondor na kumbra bunuj iga osorgej deqa iga Qotei waueteqnum.

Gago une na iga moyiotgej

⁷ E maronum, dal anjam a gago areqalo uge uge tigelteqnaqa iga une atoqnem. Deqa iga kiyersi marqom? Dal anjam a une tamo bulej e? Sai bole sai. Dal anjam na ijo une e osorbeqnu. Osorbosai qamu e une poibosai qamu. Dal anjam a marej, “Ni ino was aqa ingi ingi qa mamaulmaiq.” Degsi marosai qamu mamaul kumbra di uge e degsi poibosai qamu. ⁸ Ariya dal anjam bej dena une a gam itosiqa ijo are miligiq di mamaul kumbra gargekoba babteleñoqnej. Dal anjam bosai qamu une a moiyo bulosiq uliejunu qamu. ⁹ Nami e Qotei aqa

dal anjam qalieosaisosimqa bati deqa e nambile soqnem. Ariya bunuqna Qotei aqa dal anjam ijoq bonaqa ijo une a nambile so bulosiq tigelej. ¹⁰ Onaqa dena e moyiem. Dal anjam aqa wau utru agi tamo nangi nambile enjrqajqa. Ariya e dal anjam dena nambile osai. Dal anjam na e moyiotbej. ¹¹ Di kiyaaqa? Dal anjam bej dena une a gam itosiq a gisarbej. Kumbra dena une na e moyiotbej.

¹² Deqa iga dal anjam qa kiyersi marqom? Iga endegsi marqom. Dal anjam a bole. A Qotei aqa segi dal anjam. A Qotei aqaq na bej. Dal anjam mutu kalil di Qotei aqa segi anjam. Anjam di bole tintin kalil. ¹³ Deqa e kiyersi marqai? Dal anjam bole dena e lubsiq moyiotbej degsi marqai e? Sai bole sai. Une na e moyiotbej. Dal anjam bej dena une a gam itosiq a moyiotbej. Dal anjam na une aqa kumbra boleq atnaqa iga unsim qalieem, bole, une a tulan ugedamu.

Gago une na iga taqatgejunu

¹⁴ Iga qalie, dal anjam a Qotei aqa Mondor aqaq na bej. Ariya e areqalo namijq di unum deqa une na e tonto talq di waibobulej unum. ¹⁵ Kumbra e yeqnum qaji di aqa utru e poibosai. Kumbra bole e yqajqa arearetbeqnu qaji di e olo yosaieqnum. Ariya kumbra uge e yqajqa arearetbosaieqnu qaji di e olo yeqnum. ¹⁶ Kumbra uge e yeqnum qaji di e yqajqa arearetbosaieqnu. Ijo kumbra dena ijo areqalo babteqnu. Ijo areqalo agiende, Qotei aqa dal anjam a bolequja. ¹⁷ Deqa e qalieonum, e segi na kumbra uge di yosaieqnum. Une ijo miligiq di unu qaji a na kumbra uge di yobuleqnu. ¹⁸ E qalieonum, ijo miligiq di ingi bole bei sosai. E ijo areqalo namij qa maronum. Bole, e kumbra bole yqajqa arearetbeqnu. Ariya e kumbra bole di yosaieqnum. ¹⁹ Kumbra bole e yqajqa arearetbeqnu qaji di e yosaieqnum. Kumbra uge e

yqajqa arearetbosaieqnu qaji di e olo yeqnum. ²⁰ Kumbra uge e yqajqa arearetbosaieqnu qaji di e olo yeqnum deqa e qalieonum, e segi na kumbra uge di yosaieqnum. Une ijo miligiq di unu qaji a na kumbra uge di yeqnu.

²¹ Deqa e kumbra endeqaji uneqnum. E kumbra bole yqajqa arearetbeqnaqa kumbra uge na olo gam getentetbeqnu. ²² Bole, ijo miligiq di e Qotei aqa dal anjam qa tulan arearetbeqnu. ²³ Ariya e kumbra endeqaji uneqnum. Une a ijo banq di ijo singaq di ijo jejamuq di wauoqnsiqa Qotei aqa dal anjam ijo areqaloq di unu qaji di qoto iteqnu. Une di singila koba. Deqa a na e tonto talq di waibobuloqnsiqa ijo banq ti ijo singa ti ijo jejamu ti di singila na taqateqnu. ²⁴ Gulbe dena e tulan ugetbeqnu! Deqa tamo yai na aqaryaibimqa e ijo jejamu moiqa qaji endi olo uratqai? ²⁵ Od, e qalieonum. Gago Tamo Koba Yesus Kristus aqa wau na Qotei na aqaryaibimqa e ijo jejamu endi uratqai. Deqa e Qotei tulan binjiyoqnsiy sqai. Bole, e ijo segi areqalo na Qotei aqa dal anjam dauryeqnum. Ariya e ijo areqalo namij na une aqa kumbra dauryeqnum.

8

Kristus a gago une kobotosiqa Qotei aqa Mondor Bole iga egej

¹ O ijo was kalil, iga Kristus Yesus beteryejunum deqa Qotei na gago jejamuq di olo une qametgwasai. Deqa iga awai uge oqasai. ² Nambile qa Mondor a Kristus Yesus aqa wau na ningi aqaryaingej deqa une ti moiyo ti na ningi olo taqatngwa keresai. ³ Qotei na aqa segi Niri Yesus qarinyonaqa a une tamo bulosiqa gago une kobotqa bonaqa aqa segi jejamuq di Qotei a gago une aqa awai uge atsiqa dena une aqa singila kobotej. Iga gago areqalo namij na dal anjam dauryqa keresai deqa Qotei na iga degsi aqaryaigej. ⁴ Deqa bini iga gago jejamu qa areqalo

namij na walweloſaieqnum. Iga Qotei aqa Mondor aqa kumbra na walweleqnum. Osim dena iga dal anjam aqa kumbra bole geregere dauryoqnsim kereteqnum.

⁵ Tamo nanġi areqalo namij aqa kumbra na walweleqnum qaji nanġi areqalo namij dauryeqnum. Ariya tamo nanġi Mondor aqa kumbra na walweleqnum qaji nanġi Mondor aqa areqalo dauryeqnum. ⁶ Tamo nanġi areqalo namij dauryoqnaqab di nanġi morenqab. Ariya tamo nanġi Mondor aqa areqalo dauryoqnaqab di nanġi lawo na nambile sqab. ⁷ Tamo nanġi areqalo namij dauryeqnum qaji nanġi Qotei ti jeu atoqnsib unub. Di kiyaaqa? Nanġi Qotei aqa dal anjam aqa sorgomq di sosai deqa. Nanġi dal anjam dauryqa keresai bole sai. ⁸ Tamo nanġi areqalo namij na walweleqnum qaji nanġi kumbra Qotei a areareteqnu qaji di dauryqa keresai.

⁹ Ariya ninġi areqalo namij aqa kumbra na walweloſaieqnum. Qotei aqa Mondor a nunġo are miligiq di unu deqa ninġi Mondor aqa kumbra na walweleqnum. Tamo a Kristus aqa Mondor ti sqasai di a Kristus aqa tamo sqa keresai. ¹⁰ Ninġi une ti unub deqa nunġo jejamu moiqaſ. Ariya Kristus a nunġo are miligiq di unu deqa ninġi Qotei aqa nambilaq di tamo bole une saiqoġi unub. Deqa Mondor na ninġi nambile enġwas. ¹¹ Qotei na aqa Niri Kristus Yesuſ subq na tigeltej. Qotei aqa Mondor a nunġo are miligiq di unu deqa Qotei na nunġo jejamu moiqaſ qaji di dego subq na tigeltosim ninġi nambile enġwas. Di Mondor aqa ſinġila na ninġi nambile enġwas.

Iga Qotei aqa anġro tintiġ unum

¹² Deqa ijo was, iga areqalo namij aqa kumbra na walwelqasai. ¹³ Ninġi areqalo namij aqa kumbra na walwelqab di ninġi morenqab. Ariya ninġi Mondor aqa ſinġila na nunġo jejamu aqa kumbra moiyoqab di ninġi

ɲambile sqab. ¹⁴ Tamo unɲasari kalil Qotei aqa Mondor na gam osornjreqnaq walweleqnuɲ qaji naŋgi Qotei aqa aŋgro tiŋtiŋ unub. ¹⁵ Qotei na niŋgi laɲa kaŋgal tamo sqajqa marsiq aqa Mondor niŋgi eŋgosai. Niŋgi laɲa kaŋgal tamo sqab di niŋgi ulaqab. Qotei na niŋgi aqa segi aŋgro tiŋtiŋ sqajqa marsiq aqa Mondor niŋgi eŋgej. Deqa niŋgi endegsib Qotei meteqnuɲ, “O ni gago Abu.” ¹⁶ Mondor a segi gago are miligiq di waueqnu deqa iga endegsi boleq di mareqnum, “Bole, iga Qotei aqa aŋgro unum.” ¹⁷ Iga Qotei aqa aŋgro unum deqa mondoŋ iŋgi bole bole Qotei a nami iga egwa marej qaji di egwas. Iŋgi di gago was Kristus a ejunu. Kristus a iŋgi di osaisosiq jaqatiŋ qoboijej. Deqa iga dego jaqatiŋ qoboioqnuqom. Qoboiyosim mondoŋ iga a ombla iŋgi di osim so bole gaigai sqom.

Mondoŋ Qotei na iga so bole egwas

¹⁸ Mondoŋ Qotei na so bole di babtosisim iga egwas. E are qalonum, so bole de ti jaqatiŋ iga bini eqnum qaji de ti ombla kerekere sai. So bole dena gago jaqatiŋ kalil tulaŋ buɲyesqas. ¹⁹ Mondoŋ Qotei na aqa segi aŋgro naŋgi babtelenqas. Naŋgi babtqajqa bati di Qotei a nami atej. Iŋgi iŋgi kalil Qotei a gereiyelenej qaji naŋgi na bati di unqajqa deqa tariŋoqnsib ɲam atoqnsib endegsib nenemeqnuɲ, “Bati gembu bati di brantqas?” ²⁰ Bini iŋgi iŋgi kalil naŋgi di ugeosib unub. Nango segi areqalo na naŋgi ugeosai. Qotei a segi na naŋgi ugetnjrej. Deqa kumbra bole bole Qotei na mondoŋ naŋgi enjrqas qaji deqa tariŋoqnsib unub. ²¹ Qotei na iŋgi iŋgi kalil di naŋgi ugetnjrsiq tonto talq di breinjrobulej unub. Ariya mondoŋ bati Qotei a nami atej qaji di brantimqa a na iŋgi iŋgi kalil di olo boletnjrimqa naŋgi aqa aŋgro naŋgi ti koba na tulaŋ bole sqab.

²² Iga qalie, inġi inġi kalil Qotei a gereiyelenej qaji nanġi jaqatinj koba obuloqnsib akam ti unub. Nanġi nami jaqatinj oqneġ agi bini oqnsib unub. Uġa a anġrotqa osiq jaqatinj eqnu deġo kere. ²³ Inġi inġi kalil di nanġi segi akamosai. Iga Qotei aqa Mondor ejunum qaji iġa deġo jaqatinj oqnsim akamoqnsim unum. Qotei na aqa Mondor iġa eġej deqa iġa qalieonum, a olo so tulaġ boledamu deġo iġa egwas. Osim mondoġ a boleq di mergwas, “Niġi iġo anġro kalil.” Iġa bati di brantqajqa deqa tariġoqnsim unum. Bati di brantimqa Qotei na gago jejamu bulyetgosim jejamu bunuj egwas. ²⁴ Qotei a iġa elenej deqa bini iġa jejamu bunuj di oqajqa tariġoqnsim unum. Iġa degyeqnum. Di kiyaaqa? Iġa jejamu bunuj di osaiunum deqa. Tamo bei a inġi bole bei oqas di a kiyaaqa inġi deqa olo tariġqas? ²⁵ Iga qalie, iġa jejamu bunuj di osaiunum deqa iġa mondoġ oqom. Deqa bini iġa gulbe qoboioqnsim tariġoqnsim unum.

²⁶ Iga singila saiqoġi unum deqa Qotei aqa Mondor na iġa aqaryaigeqnu. Iġa inġi kiye qa pailyqajqa di iġa geregere qaliesai. Iġa pailyqajqa medabu gulbeigeqnaqa gago are miligiq na akamoqnsim pailyeqnum. Deqa Mondor a segi na iġa aqaryaigwa osiqa iġa qa pailyeqnu. ²⁷ Qotei agi tamo nanġo are miligi uneqnu qaji a Mondor aqa areqalo qalieeqnu. Deqa a na Mondor minjeqnaq quoqnsiq aqa segi tamo unġasari nanġi qa pailyeqnu.

²⁸ Iga qalieonum, tamo kalil Qotei qalaqalaiyeqnum qaji nanġi Qotei na geregereinjeqnu. A nami nanġi eleġqa osiq metnġrej deqa kumbra bei na nanġi uġetnġrqa keresai. Kumbra kalil nanġoq di branteqnu qaji dena nanġi olo boletnġreqnu. ²⁹ Tamo kalil Qotei a nami nanġi qa qalieej qaji nanġi di a na giltġrej deġo. Nanġi aqa Ħiri Yesus a bulosib aqa segi kumbra bole dauryqajqa deqa osiq nanġi giltġrej. Gam dena Yesus a Qotei aqa anġro gargekoba

nanngo was matu sqas. ³⁰ Ariya tamo kalil Qotei na giltnjrej qaji nanngi di a na metnjrej dego. Tamo kalil a na metnjrej qaji nanngi di a na tamo bole une saiqoji qa minjrej dego. Tamo kalil a na tamo bole une saiqoji qa minjrej qaji nanngi di a na aqa segi so bole enjrej dego.

Gulbe bei na Qotei aqa qalaqalaiyo kumbra getentqa keresai

³¹ O ijo was, Qotei na kumbra bole kalil di babteqnu deqa iga kiyersi marqom? Qotei na iga areigeqnu deqa tamo yai na iga olo jeutgwas? Tamo dego bei sosai. ³² Qotei na aqa segi Niri Yesus getentosai. A na Yesus qarinyonaq iga kalil qa bosiq moiyej. A na aqa segi Niri iga egej deqa iga qalieonum, a na inji bole kalil dego iga egoqnqas.

³³ Qotei na iga giltgej deqa tamo yai na gago jejamuq di olo une qametgwas? Tamo dego bei sosai. Qotei a segi na iga tamo bole une saiqoji qa mergej. ³⁴ Deqa tamo yai na mergimqa iga gago une aqa awai uge olo oqom? Tamo dego bei sosai. Kristus Yesus a moisiq olo subq na tigelej. Deqa bini a Qotei aqa ban woq di awesosiqa iga qa Qotei pailyeqnu. ³⁵ Kristus a segi na iga tulan qalaqalaigeqnu. Deqa tamo yai na Kristus aqa qalaqalaiyo kumbra di olo getentimqa a na iga qalaqalaigwasai? Tamo dego bei sosai. O ijo was, iga gulbe osimqa kiyo, jaqatinj osimqa kiyo, tamo qudei na iga ugeugeigibqa kiyo, iga mam koba osimqa kiyo, gara saigimqa kiyo, kumbra uge bei na ugetgimqa kiyo, qoto bei gagoq di brantimqa kiyo Kristus a deqa iga qalaqalaigwasai e? Sai. ³⁶ Bole, inji uge uge di gagoq di brantoqnqab. Agi Qotei aqa anjam bei nami endegsib nengrenyeb unu,
 “O Qotei, iga ino segi tamo ungasari unum
 deqa bati gaigai jeu tamo nanngi na iga lugoqnsib moyot-
 geqnuub.

Nanngi iga kaja du du bul edegosib iga lugwajqa laqnuub.”

³⁷ Kristus na iga qalaqalaigej deqa ingi uge uge kalil di gagoq di brantoqnqas di unqum. A na gaigai iga singilatgeqnaqa iga qoto bunyoqnsim tigelejunum. ³⁸⁻³⁹ Od, Qotei na iga tulaŋ qalaqalaigeqnu. Deqa e endegsi ijo are singilatosim qalieonum, ingi bei na Qotei getentqa keresai. Yim a na iga qalaqalaigwasai. Moiyo ti ŋambile ti laŋ aŋgro naŋgi ti mondor singila naŋgi ti ingi ingi bini unub qaji naŋgi ti ingi ingi bunuqna brantelenqab qaji naŋgi ti ingi ingi singila ejunub qaji naŋgi ti ingi ingi laŋ goge di unub qaji naŋgi ti ingi ingi mandam sorgomq di unub qaji naŋgi ti ingi ingi Qotei na gereiyeleŋej qaji naŋgi ti kalil dena Qotei getentqa keresai. Yim a na iga qalaqalaigwasai. Gago Tamo Koba Kristus Yesus aqa singila na Qotei na gaigai iga qalaqalaigoqnsim sqas.

9

Pol a Israel naŋgi qa are gulbeiyonej

¹ E Kristus aqa tamo unum deqa e niŋgi anjam bole merŋgeqnum. E gisaŋ anjam merŋgosaieqnum. Mondor Bole na e areqalo ebeqnu deqa e qalieonum, ijo anjam endi bole. ² E gaigai are tulaŋ gulbeibeqnaqa are koba qaleqnum. ³ Osim endegsi pailyeqnum, “O Kristus, ni na e torei taqal waibosim ijo was agi Jekop aqa moma naŋgi olo kamba eleŋame.” E degsi pailyeqnum. ⁴ Ijo was naŋgi di Israel tamo unub. Qotei na naŋgi aqa segi aŋgro qa giltŋjrej. A na louqajqa kumbra ti aqa segi rianj ti aqa anjam nami singilatej qaji de ti aqa dal anjam ti naŋgi enjrej. Osiqa minjrej, “Mondoŋ e na niŋgi ingi bole bole enqwai.” ⁵ Naŋgo moma utru naŋgi ŋam koba ti soqneb. Naŋgoq dena Kristus a ŋambabej. Kristus a segi Qotei. A ingi ingi kalil naŋgo gate. Deqa iga bati gaigai aqa ŋam soqtoqnqom. Bole.

Qotei a Israel nanngoq di kumbra kiye yej?

⁶ Qotei a nami ijo was nanngi di ingi bole bole enjrqa marej. Ariya a na ingi di nanngi enjrosai. Deqa iga endegsi marqom kiyo, “Qotei aqa anjam ulonej”? Eo, iga degsi marqasai. Tamo kalil Israel nanngo leñ na ñambabeb qaji nanngi Israel tamo tintin sai. ⁷ Bole, nanngi Abraham aqa leñ na ñambabeb. Ariya nanngi kalil Abraham aqa angoro tintin sai. Qotei a nami Abraham minnej, “Ino angoro mel Aisak aqa leñ na qujai ino angoro tintin nanngi brantqab.” ⁸ Anjam di aqa utru agiende. Tamo nanngo ai abu na nanngi ñambabtnjrqaqab dena nanngi Qotei aqa angoro tintin brantqasai. Tamo nanngi Qotei aqa anjam nami marej qaji di nanngo areqaloq di singilatqab dena qujai nanngi Abraham aqa angoro tintin brantqab. ⁹ Agi Qotei na Abraham anjam endegsi minnej, “Bati e nami atem qaji di brantimqa e olo inoq botqa ino ñaurj Sara a angoro mel oqas.”

¹⁰ Qotei aqa anjam bei dego unu. Rebeka a aqaratonaaqa aqa angoro mel aiyel Eso Jekop wo nanngi ñambabeb. Nanngo abu agi gago moma utru Aisak. ¹¹⁻¹² Ariya Qotei na angoro mel qujai segi giltej. A angoro di aqa kumbra bole bei qa are qalsiq giltosai. A segi na metosiq giltej. Deqa iga qalieonum, Qotei a gaigai aqa segi areqalo dauryoqnsiq tamo nanngi giltjnreqnu. Deqa Rebeka aqa angoro aiyel nanngi di ñambabosaisosib kumbra bole ti kumbra uge ti yosaisonabqa Qotei na Rebeka endegsi minnej, “Angro namo ñambabqas qaji a na angoro bunu ñambabqas qaji aqa sorgomq di sosim a kangalyoqnqas.” ¹³ Agi Qotei aqa anjam bei nami endegsib neñgrenyeb unu, “E Jekop qalaqalaiyeqnum. E Eso qalaqalaiyosaieqnum.”

¹⁴ Deqa iga kiyersi marqom? Qotei a kumbra uge yej degsi marqom e? Sai. Iga degsi marqasai bole sai. ¹⁵ Agi Qotei a nami Moses endegsi minnej, “E tamo bei qa are

boleibqa marsiy are boleibqas. E tamo bei qa dulqajqa are soqnim dulqai.” ¹⁶ Deqa ijo was ninji quiy. Qotei a tamo bei giltqas di a aqa segi areqalo na tamo deqa dulosim giltqas. A na tamo di aqa kumbra bole ti aqa are bole ti deqa osim giltqasai. ¹⁷ Agi a nami Isip nanjo mandor koba a qa dulqa uratosiqa endegsi minjej, “E ijo singila kobaquja ni osormitqa tamo ungasari kalil nanji unsib sawa sawa kalilq di ijo ñam mare mare laqnqab. Utru deqa e ni mandor koba atem.” Qotei aqa anjam di nami nenngrenyeb unu. ¹⁸ Deqa ijo was, iga endegsi qalieonum. Qotei a tamo bei qa dulqa are soqnim a tamo deqa dulqas. Ariya a tamo bei aqa areqalo getentqa are soqnim a getentqas.

¹⁹ Ariya ninji e endegsib merbqab, “Qotei a kumbra degyeqnu deqa a kiyaaq olo iga une ti qa mergeqnu? Qotei a gaigai aqa segi areqalo dauryeqnu deqa tamo yai a Qotei aqa areqalo di olo uratqa kere? Tamo dego bei sosai.” ²⁰ O tamo, ni tamo kiyero deqa ni Qotei degsi njirintqam? Tamo bei a web gereiyim web na tigelosim endegsi minjqas kiyo, “Ni kiyaaq e degsi gereibonum?” A degsi minjqas keresai. ²¹ Web gereiyo tamo a aqa segi areqalo na mandam onjol aiyel osimqa web aiyel gereiyqas. Web bei tulan boledamu gereiyqas. Di inji goiqajqa. Ariya web bei bolesai laña wau qudei qa gereiyqas. Web gereiyo tamo a degyqas di a kumbra uge yqo e? Sai. A kumbra bole yqo.

²² Qotei a dego kumbra di yeqnu. Agi a na aqa minjin boleq ateqnu. Di kiyaaq? Tamo ungasari nanji aqa singila qalieqajqa deqa. Tamo ungasari Qotei a nanji qa minjin oqeteqnu qaji nanji padalqa gamq di unub. Ariya a na nanji urur padaltnjrosai eqnu. A nanji qa tarijsokobaiyeqnu. ²³ A degyeqnu. Di kiyaaq? Tamo ungasari a nanji qa duleqnu qaji nanji aqa so bole qalieqajqa deqa. Aqa

so bole di tulanj boledamu. Nanngi aqa so bole di oqajqa deqa a na nami giltnjrej. ²⁴ Tamo unngasari Qotei a nanngi qa duleqnu qaji nanngi di agi iga. A na iga metgej. A Juda nanngo segiq dena iga metgosai. A sawa bei bei qaji nanngoq dena dego iga metgej. ²⁵ Agi Hosea a nami Qotei aqa medabu osiqa anjam bei endegsi nenngrenyej, “Tamo nami ijo tamo sosai qaji nanngi di e na olo minjrqai, ‘Ninngi ijo segi tamo unub.’ Tamo nami e na qalaqalainjrosai oqnem qaji nanngi di e na olo qalaqalainjrqai. ²⁶ E nami sawa bei bei qaji nanngi endegsi minjrem, ‘Ninngi ijo tamo sai.’ Ariya bunuqna e na nanngi endegsi minjrqai, ‘Ninngi ijo segi angoro unub. Agi e Qotei njambile unum qaji.’”

²⁷ Aisaia a dego Qotei aqa medabu osiqa Israel nanngi qa are qalsiq anjam endegsi marej, “Israel nanngo moma nanngi ulul bul tulanj gargekobaqab. Ariya nanngo ambleq dena Qotei a tamo quja quja segi elenqas. ²⁸ Od, Tamo Koba a na mandamq endi tamo unngasari nanngi urur njolawotnjrqas.” ²⁹ Aisaia a anjam bei dego endegsi marej, “Qotei singila koba ti unu qaji a na iga quja quja uratgonaq iga bole soqnem. A na iga padaltgosai. Padaltgej qamu iga Sodom ti Gomora ti bulosim kalil padalekriterem qamu.”

Israel nanngi Qotei qa nanngo areqalo singilatosai

³⁰ Deqa iga kiyersi marqom? Iga endegsi marqom. Sawa bei bei qaji nanngi tamo bole une saiqoji sqajqa gam njamosai oqneb. Ariya nanngi gam di iteb. Gam agiende. Nanngi Yesus qa nanngo areqalo singilateqneb gam dena nanngi tamo bole une saiqoji unub. ³¹ Ariya Israel nanngi Moses aqa dal anjam dauryqajqa waukobaoqneb. Nanngi are qaloqneb, “Gam dena iga Qotei aqa njamgalaq di tamo bole une saiqoji sqom.” Ariya nanngi dal anjam dauryoqneb gam dena nanngi tamo bole une saiqoji sosai.

³² Di kiyaaqa? Nanngi tamo bole une saiqoji sqajqa marsib

Yesus qa nanngo areqalo singilatqa urateb deqa. Nanngi maroqneb, “Iga segi waukobaosim dena iga tamo bole une saiqoji sqom.” Nanngi degsib maroqnsib tal ai utru quraqy-oqnsib mangaloqneb. ³³ Agi Qotei aqa anjam bei nami endegsib nengrenyeb unu, “Ninggi quiy. E na tal ai utru bei osiy tal singilatqajqa deqa Saion qureq di tigeltit sqas. Tal ai utru di tamo nanngi quraqyosib mangalqab. Ariya tamo nanngi tal ai utru deqa nanngo areqalo singilatqab di nanngi jemainjrqasai.”

10

Israel nanngi Qotei aqa kumbra qaliesai

¹ O ijo was, e Israel nanngi qa are koba qaloqnsim endegsi pailyeqnum, “O Qotei, ni na Israel nanngi eleñame.” ² E qalieonum, Israel nanngi Qotei qa tularj singilaeqnum. Ariya nanngi powo na degyosaieqnum. ³ Nanngi Qotei aqa ñamgalaq di tamo bole une saiqoji sqajqa gam qaliesai. Deqa nanngi nanngo segi singila na tamo bole une saiqoji sqajqa waueqnum. Nanngi Qotei aqa gam na tamo bole une saiqoji sqajqa urateqnum. ⁴ Iga qalie, Kristus a Moses aqa dal anjam kalil keretekritej. Deqa tamo ungasari kalil Kristus qa nanngo areqalo singilateqnum qaji nanngi Qotei aqa ñamgalaq di tamo bole une saiqoji unub.

⁵ Israel nanngi tamo bole une saiqoji sqa marsibqa dal anjam dauryeqnum. Moses a nami nanngi qa osiqa anjam endegsi nengrenyey, “Tamo a dal anjam mutu kalil torei dauryekritqas di a ñambile sqas.” Moses a anjam degsi nengrenyey. ⁶ Ariya tamo nanngi Kristus qa nanngo areqalo singilateqnum qaji nanngi Qotei aqa ñamgalaq di tamo bole une saiqoji unub. Deqa Moses a nanngi qa osiqa anjam endegsi nengrenyey, “Ninggi nunngo segi are miligiq na endegsib maraib, ‘Yai a larj qureq oqsim Kristus osim mandamq osi aiqas?’ ” ⁷ Moses a olo anjam bei dego

endegsi nengrenyey, “Ningi endegsib maraib, ‘Yai a moiyo qureq aisim Kristus olo subq na tigeltqas?’ ” ⁸ Anjam di aqa utru agiende, “Qotei aqa anjam a jojom di unu. A isaq di sosai. A nungo medabuq di unu. A nungo are miligiq di dego unu.” O ijo was, tamo nango areqalo Yesus qa singilatqajqa anjam di agi iga mare mare laqnum. ⁹ Deqa ningi nungo medabu waqtosib Yesus a segi qujai Tamo Koba unu degsib boleq di mariy. Osib Qotei a Yesus subq na olo tigeltej anjam di nungo are miligiq di singilatiy. Ningi degyqab di Qotei na ningi elenqas. ¹⁰ Gago are miligiq na iga Yesus qa gago areqalo singilateqnum deqa Qotei na iga tamo bole une saiqoji qa mergeqnu. Gago medabu na iga Yesus aqa ñam soqtoqnsim boleq di mareqnum deqa Qotei na iga elejeqnu.

¹¹ Agi Qotei aqa anjam bei nami endegsib nengrenyeb unu, “Tamo nangi Kristus qa nango areqalo singilatqab di nangi jemainjrqasai.” ¹² Od, iga Juda ti Grik ti kalil kerekere unum. Kristus a gago kalil qa Tamo Koba. Deqa a na tamo kalil a metoqnsib pailyeqnu qaji nangi tulan geregereinjqnu. ¹³ Agi Qotei aqa anjam bei endegsi unu, “Tamo kalil Tamo Koba aqa ñam metoqnsib pailyeqnu qaji nangi a na elenqas.”

¹⁴ Ariya tamo nangi Kristus qa nango areqalo singilatqasai di nangi kiyersib a metosib pailyeqnu? Nangi aqa anjam quqwasai di nangi kiyersib a qa nango areqalo singilatqab? Anjam palonto tamo nangi Kristus aqa anjam palontqasai di tamo nangi kiyersib aqa anjam quqwab? ¹⁵ Kristus na anjam palonto tamo nangi qarainjrqasai di nangi kiyersib aqa anjam palontqab? Di keresai kalil. Ariya anjam palonto tamo nangi agi beqnu. Qotei aqa anjam bei nami endegsib nengrenyeb unu, “Anjam palonto tamo nangi anjam bole osi beqnuqna tamo ungasari nangi tulan areboleboleinjqnu.”

Israel nanği Qotei aqa anjam bole dauryosaieqñub

¹⁶ Tamo unğasari kalil nanği Kristus aqa anjam bole di dauryeqñub e? Sai. Agi Aisaia a nami endegsi marej, “O Tamo Koba, tamo quja quja segi gago anjam nanğo areqaloq di singilateqñub.” ¹⁷ Deqa ijo was, iga qalieonum, iga gago dabkala na Qotei aqa anjam quqwom gam dena iga gago areqaloq di singilatqom. Anjam iga queqñum qaji di agi Kristus aqa medabuq na branteqñu.

¹⁸ Ariya e ningi endegsi nenemñgwai. Israel nanği Kristus aqa anjam bole di nami quosai kiyo? Sai. Nanği quoqñeb. Agi nengreñ endegsi unu, “Qotei aqa anjam di gilsiq sawa sawa kalil keretonaqa tamo unğasari kalil nanği quoqñeb.” ¹⁹ Deqa e ningi olo nenemñgwai. Israel nanği anjam di aqa utru poinjšrosai kiyo? Sai. Nanği poinjšrej. Agi Moses a nami Qotei aqa anjam bei endegsi marej, “Sawa bei bei qaji nanği ñam saiqoji unub. Nanği tamo bolesai. Nanği e qa qaliesai dego. Ariya e na nanği eleñqai. Osiy ijo kumbra dena e na Israel nanğo are ugetetñjrit nanği ñirinğab.” ²⁰ Aisaia a dego nami sawa bei bei qaji nanği qa osiq Qotei aqa anjam endegsi singila na marej, “Tamo nanği e qa ñamosaioqñeb qaji nanği e itbeb. Tamo nanği e qa marosaioqñeb qaji nanği e nubeb.” ²¹ Ariya Aisaia a olo Qotei aqa medabu osiqa Israel nanği qa endegsi marej, “E bati gaigai nanği qa tariñoqñsim metñjreqñam nanği olo diqoqñsib ijo anjam gotrañyeqñub.”

11

Qotei a tamo quja quja segi eleñoqñsiq olo gargekoba urat-ñjreqñu

¹ Deqa e ningi endegsi nenemñgwai. Qotei na aqa segi tamo unğasari agi Israel nanği qoreinjšrej e? Sai. E dego Israel tamo. E Abraham aqa moma. E Benjamin aqa leñ

na n̄ambabem. ² Qotei na Israel nan̄gi qoreinjrosai. Nan̄gi aqa segi tamo un̄gasari unub. A nami nan̄gi qa qalieosiq gilt̄njrej. Agi Elaija aqa anjam bei nengren̄q di unu. Aqa anjam di nin̄gi qaliesai kiyo? Elaija a Israel nan̄go kumbra uge qa are qalsiq endegsi Qotei pailyej, ³ “O Tamo Koba, nan̄gi na ino medabu o qaji tamo nan̄gi n̄umelenjoqnsib ino atra bijal niñaqyeq̄nub. E segi qujai ni daurmeq̄num deqa nan̄gi na e lubqa laq̄nub.” Elaija a Qotei degsi pailyej. ⁴ Onaqa Qotei na kamba Elaija kiyersi minje? A endegsi minje, “Ni segi e daurbosai. Ijo tamo 7,000 nan̄gi dego e daurb̄eq̄nub. Nan̄gi sin̄ga pulutosib gisañ qotei Bal a qa louosaieq̄nub.” Qotei na Elaija degsi minje.

⁵ Dego kere bini Qotei a Israel tamo quja quja segi elen̄joq̄nsiq olo gargekoba urat̄njreq̄nu. Tamo nan̄gi a na elen̄eq̄nu qaji di a nan̄gi qa are boleiyonaq gilt̄njrej. ⁶ A nan̄go wau bole bei qa are qalsiq nan̄gi gilt̄njrosai. Nan̄gi wau bole yonab a deqa are qalsiq nan̄gi gilt̄njrej qamu a nan̄gi qa are boleiyej aqa kumbra di laña ulon̄ej qamu.

⁷ Deqa iga kiyersi marqom? Iga endegsi marqom. Israel nan̄gi tamo bole une saiqoji sqajqa waueq̄nab ugeinjroq̄nej. Ariya Qotei na Israel nan̄gi qudei aqa segi qa marsiq gilt̄njrej. Deqa nan̄gi aqa n̄amgalaq di tamo bole une saiqoji unub. Israel nan̄gi gargekoba Qotei na olo areqalo getent̄et̄njroq̄nej. ⁸ Nan̄gi qa anjam bei nami endegsib nengren̄jyeb unu, “Qotei na nan̄gi nanarit̄njrsiq nan̄go n̄amdamu ti dabkala ti torei getent̄et̄njrej. Nan̄gi nami degsib soq̄neb bosiq agi bini degsib unub.” ⁹ Devit a dego nan̄gi qa osiqa endegsi marej,

“Nan̄gi in̄gi uyqa korooq̄nibqa gulbe gargekoba nan̄goq di brantoq̄nsim kakan̄ bul nan̄gi kabut̄njroq̄nqas.

Osim sil bul nan̄go kakro qain̄ȳet̄njrsim nan̄gi uneq̄ breinjrim nan̄go sin̄ga meniñq di tanyosib ululon̄osib awai ugedamu oq̄nqab.

¹⁰ Nanjo njamdamu dego getenjrim sawa unqajqa kere-saiinjrim sqab.

Soqnib Qotei na nanjo qore tanu pulutetnjrim nanngi tingiqa keresai. Nanngi gaigai degsib sqab.”

Qotei na sawa bei bei qaji nanngi olo elejeqnu

¹¹ Deqa ijo was, e ninngi endegsi nenemngwai. Israel nanngi ululojeb deqa nanngi torei padalqab e? Sai bole sai. Israel nanngi Qotei qoreiyeb deqa Qotei a olo sawa bei bei qaji nanngi elejeqnu. Israel nanngi Qotei aqa kumbra di unsibqa are ugeinjrim aqaq olo bqajqa deqa are qalsiq sawa bei bei qaji nanngi elejeqnu. ¹² Israel nanngi Qotei qoreiyeb gam dena Qotei na olo tamo ungasari mandamq endi unub qaji nanngi so bole enjreqnu. Od, Israel nanngi Qotei aqa anjam urateb gam dena Qotei na olo sawa bei bei qaji nanngi so bole enjreqnu. Deqa iga bole qalieonum, mondorj Israel nanngi olo puluosib Qotei aqaq babqa gam dena Qotei na nanngi ti sawa bei bei qaji kalil nanngi ti so tulan boledamu enjrqas.

¹³ O sawa bei bei qaji ninngi e na anjam endegsi merngit quiy. Qotei na e qarinjbej deqa e nunjo ambleq di waeqnum. E ijo wau deqa tulan areboleboleibeqnu. ¹⁴ Ijo are koba endegsi unu. E na ijo was Israel nanngi areqalo tigeltetnjritqa kumbra bole bole Qotei a ninngi engeqnu qaji di nanngi dego oqajqa maribqa Qotei na nanngi qudei elejqas. ¹⁵ Qotei na Israel nanngi walinjrej gam dena a na olo tamo ungasari gargekoba mandamq endi unub qaji nanngi elejosiq jeu kobotej. Deqa iga bole qalieonum, Qotei na Israel nanngi elejqas gam dena a na tamo ungasari gargekoba nanngi olo subq na tigeltnjrqas.

¹⁶ Iga bem sum oqnsim dena bem gereiyoqnsim potoqnsim taqal bei Qotei atraiyeqnum. Deqa bem kalil dego Qotei aqa segi bem. Njam aqa jirim di Qotei aqa segi jirim.

Deqa ñam aqa dani di dego Qotei aqa segi dani. ¹⁷ Israel nanği ñam oliv qure qaji aqa dani bul unub. Dani qudei Qotei na giñgeñjrsiqa breinjrej. Ariya ningi sawa bei bei qaji unub deqa ningi nañu qaji oliv aqa dani bul unub. Dani di Qotei na olo eleñosiqa ñam oliv qure qaji aqa qoboq di betertnjrej unub. Dani di agi ningi segi. Dani Qotei na giñgeñjrsiq breinjrej qaji nanngo sawa di agi ningi na olo eb. Deqa bini ningi ñam oliv qure qaji aqa dani nanği ti namur bole oqnsib unub. ¹⁸ Deqa ningi diqosib endegsib are qalaib, “Iga na ñam oliv qure qaji aqa dani qudei nanği buñjreqnum.” Ningi diqwab di ningi mati endegsib are qaliy. Ñam oliv aqa jirim a na ningi namur engeqnu. Ningi na jirim di namur yosaieqnum.

¹⁹ Ariya ningi na kamba e endegsib merbqab, “Qotei na dani qudei giñgeñjrsiq nanği breinjrsiqa olo iga osiqa nanngo limeq di iga betertgej unum.” ²⁰ Nunngo anjam di bole. Ariya Qotei aqa kumbra di aqa utru agiende. Israel nanği Qotei qa nanngo areqalo singilatosai deqa Qotei na nanği giñgeñjrsiqa breinjrej. Ariya ningi Qotei qa nunngo areqalo singilateqnum deqa Qotei na ningi olo eleñej. Di nunngo segi wau bole bei na sai. Deqa ningi nunngo segi ñam soqtaib. Ningi ulaoiy. ²¹ Ningi are qaliy. Ñam oliv qure qaji aqa dani di Qotei na giñgeñjrsiqa breinjrej. Deqa ningi nunngo segi ñam soqtosib diqwab di a na ningi dego giñgeñgosim breingwas. ²² Ningi geregere are qaliy. Qotei na tamo qudei nanği kumbra bole enjreqnu. Osiaq olo tamo qudei nanği gulbe enjreqnu. Tamo nanği Qotei qoreiyosib uloneb qaji nanği di a na gulbe enjreqnu. Ariya ningi Qotei aqa kumbra bole geregere ojgab di a na kumbra bole di ningi engoqnqas. Saiqas di a na ningi dego giñgeñgosim breingwas. ²³ Dani qudei nanği nami ñam oliv qure qaji di sonab Qotei na nanği giñgeñjrsiq breinjrej. Ariya nanği are bulyosib Qotei qa nanngo areqalo

siŋgilatqab di a na naŋgi olo joqsim ŋam oliv qoboq di betertnjqas. Od, Qotei na naŋgi olo betertnjqra kere. ²⁴ Ningi qalie, nami ningi naŋu qaji oliv aqa dani soqneb. Sonabqa Qotei na ningi dena giŋgeŋgosiqa joqsi bosiq ŋam oliv qure qaji aqa qoboq di betertŋgej. Ŋam oliv qure qaji di nungo ŋam utru tiŋtiŋ sai. Deqa iga bole qalieonum, bunuqna Qotei na ŋam oliv qure qaji aqa segi dani naŋgi olo joqsim bosim nango segi limeq di betertnjqas.

Qotei a tamo ungasari kalil naŋgi qa are boleiyosim elenqajqa are koba unu

²⁵ O ijo was kalil, ningi diqoqnsib endegsib maraib, “Iga powo koba ti unum.” Ningi degaib. E uli anjam bei merngwai. Israel gargekoba naŋgo areqalo geterŋjrejunu. Naŋgi degsib soqnib sawa bei bei qaji tamo ungasari Qotei na nami giltŋjrej naŋgi di kalil elenjekritosim kereamqa bati deqa a na Israel naŋgo areqalo olo waqtetnjqas. ²⁶ Gam dena Qotei na Israel kalil naŋgi elenqas. Agi Qotei aqa anjam bei nami endegsib nenngrenyeb unu, “Aqaryaiŋgo Tamo Koba a Jerusalem dena tigelosim bosim Jekop aqa moma kalil naŋgi are bulyetntrim naŋgi ijo anjam gotraŋyqajqa kumbra di olo uratqab. ²⁷ Yimqa bati deqa e naŋgi koba na anjam qosisiy dena naŋgo une kalil kobotetnjqai.” Qotei aqa anjam nami degsib nenngrenyeb. ²⁸ Israel naŋgi Yesus aqa anjam bole qoreiyeqnub deqa naŋgi Qotei ti jeu atoqnsib unub. Deqa Qotei na naŋgi kamba uratŋjroqnsiq olo ningi sawa bei bei qaji tamo ungasari elenqenu. Nami Qotei na Israel naŋgi giltŋjrsiqa qalaqalainjrej. A naŋgo moma utru naŋgi qa are qalsiq kumbra degyej. ²⁹ Iga qalie, Qotei a tamo ungasari naŋgi metŋjrsim ingi bole bole enjqas di a bunuqna aqa kumbra di olo uratqa keresai.

³⁰ O sawa bei bei qaji ningi nami Qotei aqa anjam gotranjoqneb. Ariya bini Israel nanngi kamba Qotei aqa anjam gotranjeyeqnub. Gam dena Qotei a olo ningi qa duleqnu. ³¹ Od, Israel nanngi Qotei aqa anjam gotranjeyeqnub deqa Qotei a ningi qa duleqnu. Gam dena bunuqna Qotei a Israel nanngi qa kamba dego olo dulqas. ³² Qotei na iga kalil aqa anjam gotranjqajqa kumbraq di breigonaqa iga tonto talq di sobulem. Qotei a degyej. Di kiyaaqa? A iga kalil qa olo dulqajqa deqa.

Iga Qotei aqa ñam soqtoqnqom

³³ O ijo was, Qotei aqa areqalo ti powo ti kalil tulan bolequja. Di tulan guma koba dego. Deqa iga na Qotei aqa areqalo ti powo ti di aqa utru geregere ubtosim marqa keresai. Aqa kumbra kalil dego iga dauryosim itqa keresai. ³⁴ Agi Qotei aqa anjam bei nami endegsib nengrenyeb unu, “Tamo yai a Qotei aqa areqalo qalieqa kere? Osim a gam osoryqa kere? ³⁵ Tamo yai na Qotei ingi bei yqas? Yosim Qotei na kamba olo yqajqa minjqas? Tamo dego bei sosai.” ³⁶ O ijo was ningi quiy. Qotei a ingi ingi kalil atelenej. A ingi ingi kalil qa utru. Ingi ingi kalil di aqa segi. Deqa iga bati gaigai aqa ñam soqtoqnqom. Bole.

12

Ningi nungo jeyamu osib Qotei atraiyiy

¹ O ijo was kalil, Qotei a iga qa dulej deqa e ningi singila na endegsi merngwai. Ningi nungo segi jeyamu ñambile unu qaji di osib Qotei atraiyiy. Ningi Qotei aqa segi tamo ungasari bole unub deqa ningi kumbra Qotei a tulan areareteqnu qaji di yoqniy. Ningi degyqab di ningi Qotei qa bole louoqnqab. ² Ningi mandam tamo nanngo kumbra dauryosib walwelaib. Qotei a areqalo bunuj engimqa ningi tamo bunuj sosib dena ningi Qotei aqa areqalo

geregere qalieoiy. Qotei aqa areqalo agiende. Ningi kumbra bole ti kumbra Qotei a tulan areareteqnu qaji de ti kumbra tulan bolequja de ti keretosib dauryoqniy.

Wau segi segi Qotei na ningi engej qaji di yoqniy

³ Qotei a e qa are boleiyonaq wau ebej deqa e ningi segi segi endegsi merngwai. Ningi nungo segi ñam soqtaib. Osib nungo was qudei nanngi bunjnrqa are qalaib. Ningi areqalo bole ti sosib nungo kumbra geregere tenemtoqniy. Qotei na ningi segi segi singila engej deqa ningi singila di osib Qotei qa nungo areqalo singilatosib wauoqniy. ⁴ Ningi qalie, iga kalil jejamu qujai. Gago jejamu miligiq di baj ti singa ti ñamdamu ti dabkala ti unub. Nanngi kalil wau qujai yosaieqnu. Nanngi wau segi segi yeqnu. ⁵ Dego kere iga tamo ungasari gargekoba unum. Iga kalil Kristus aqa jejamu qujai. Deqa iga segi segi kalil jejamu qujai di turtejunum.

⁶ Qotei a iga qa are boleiyonaq singila segi segi egej. A na tamo qudei nanngi singila enjrej deqa nanngi a qa nanngo areqalo singilatoqnsib aqa medabu osib anjam palontoqnebe. ⁷ A na tamo qudei nanngi singila enjrej deqa nanngi nanngo Kristen was nanngi aqaryainjroqnebe. A na tamo qudei nanngi singila enjrej deqa nanngi aqa anjam plaltoqnebe. ⁸ A na tamo qudei nanngi singila enjrej deqa nanngi nanngo Kristen was nanngi singilatnjroqnebe. A na tamo qudei nanngi singila enjrej deqa nanngi silali ingi ingi jeiyoqnsib tamo ungasari ingi qa truqueqnu qaji nanngi enjroqnebe. A na tamo qudei nanngi singila enjrej deqa nanngi aqa wau geregere taqatoqnebe. A na tamo qudei nanngi singila enjrej deqa nanngi arebolebole na tamo ungasari nanngi qa duloqnebe.

Ningi na nungo Kristen was nanngi bole qalaqalainjroqniy

⁹ O ijo was ningi na tamo ungasari nanngi bole qalaqalainjroqniy. Ningi gisan na nanngi qalaqalainjraib. Ningi kumbra uge kalil torei uratekritisib kumbra bole segi beteryosib yoqniy. ¹⁰ Ningi gaigai Qotei aqa segi tamo ungasari nanngi nunngo was tintinj edegosib nanngi qalaqalainjroqniy. Ningi nunngo segi ñam tentoqnsib Kristen was nanngo ñam olo soqtoqniy. ¹¹ Ningi gaigai singila na Qotei aqa wau ojoqniy. Qotei aqa Mondor a nunngoq aiyosim are tigeltetngoqnim ningi Tamo Koba aqa wau ojajqa tulan singilaoqniy. ¹² Mondor Qotei na ningi lan qureq osi oqwas. Ningi deq oqwajqa tarinjoqnsib areboleboleingoneme. Osib gulbe nunngoq boqnimqa ningi singila na tigeloqnsib qoboioqniy. Osib gaigai Qotei pailyoqniy.

¹³ Qotei aqa segi tamo ungasari qudei nanngi ingi ingi qa truquoqniqbqa ningi na nanngi aqaryainjroqniy. Tamo lanaj nanngi dego nunngo meq boqniqbqa nanngi oqnsib geregereinjroqniy.

¹⁴ Tamo qudei na ningi ugeugeingibqa di ungum, ningi kamba olo Qotei na nanngi aqaryainjrqa marsib pailyoqniy. Qotei na nanngi ugetnjraqajqa deqa pailyaib. ¹⁵ Kristen was qudei nanngi areboleboleinjrimqa ningi nanngi koba na areboleboleingeme. Kristen was qudei nanngi akamoqniqbqa ningi nanngi koba na akamoiy. ¹⁶ Ningi segi segi kalil areqalo qujaitosib soqniy. Ningi nunngo segi ñam soqtqa are qalaib. Ningi tamo ñam saiqoji nanngi koba na laqniy. Ningi diqoqnsib endegsib maraib, “Iga powo koba ti unum.” Ningi degaib.

¹⁷ Tamo qudei na ningi kumbra uge engibqa ningi na kamba nanngi kumbra uge enjraib. Ningi tamo kalil nanngo ñamgalaq di kumbra bole segi yoqniy.

¹⁸ Ningi ñirin ti qoto ti uratij. Gam soqnimqa ningi gaigai tamo ungasari kalil nanngi koba na are qujaitosib

lawo na soqniy. ¹⁹ O ijo was bole, tamo qudei na ningi gulbe enjibqa ningi na kamba nanqi gulbe enjraib. Uratosib nanqi Qotei aqa banq di atibqa a segi nanqi qa njirinosisim gulbe enjrqas. Agi Tamo Koba aqa anjam bei nami endegsib nenjrenyeb unu, “Une kambatqajqa wau di ijo segi wau. E segi na tamo nanngo une qa nanqi kambatnjrqai. ²⁰ Deqa ino jeu tamo bei a mamymqa ni a gereiyosim ingi anaiye. A ya qaryimqa dego gereiyosim ya anaiye. Ni a degyimqa a aqa kumbra uge qa are qalsim jemaiyqas.” ²¹ O ijo was, Qotei aqa anjam degsi unu deqa e ningi segi segi endegsi merngwai. Kumbra uge bei na ni ojqa laqnim ni segi sinjalaosim kumbra bole dauryosim dena ni kumbra uge bunyosim gotranjyqam.

13

Ningi sawa taqato qaji mandor nanngo sorgomq di soqniy

¹ Ningi kalil sawa taqato qaji mandor nanngo sorgomq di geregere soqniy. Iga qalie, mandor nanqi laña wau-osai. Qotei a segi na nanqi wau enjreqnaqa nanqi sawa taqateqnub. Qotei a segi na nanqi atelenej unub. ² Deqa tamo nanqi mandor nanngo anjam gotranjyqab di nanqi Qotei aqa anjam dego gotranjonub. Tamo nanqi degyqab di nanqi awai uge oqab. ³ Mandor nanqi wau ojeqnub di tamo kumbra uge uge yeqnub qaji nanqi ula enjrqajqa deqa waueqnub. Mandor nanqi na tamo kumbra bole bole yeqnub qaji nanqi ula enjrqajqa deqa wauosai. Deqa ningi kumbra bole bole yoqniy. Ningi degyqab di ningi mandor nanqi qa ulaqasai. Nanqi na nunngo ñam soqtetngwab. ⁴ Mandor nanqi Qotei aqa wau tamo bul unub. Nanngo wau qujai agi nanqi na ningi aqaryaingoqnsib geregereingeqnub. Ariya ningi kumbra uge uge yoqnqab di ningi nanqi qa ulaqab. Ningi qalie, mandor nanqi sebru ojejunub. Nanqi sebru laña ojosai. Nanqi Qotei aqa wau tamo bul

unub deqa nan̄gi sebru dena tamo un̄gasari kumbra uge uge yeq̄nub qaji nan̄gi awai uge enjreq̄nub. ⁵ Deqa iga mandor nan̄go sorgomq̄ di geregere sqom. Iga awai uge oqa uratosim deqa nan̄go anjam dauryqom. Deqa segi sai. Iga gago are miligiq̄ di qalieonum, kumbra di bole. Osim deqa ti iga mandor nan̄go anjam dauryqom.

⁶ Utru deqa nin̄gi takis waiyeq̄nub. Mandor nan̄gi Qotei aqa wau tamo bul unub deqa nan̄gi gaigai singila na wau taqateq̄nub. ⁷ Deqa nin̄gi na mandor nan̄go in̄gi in̄gi olo enjroq̄niy. Osib takis o qaji tamo nan̄go ban̄q di takis atoq̄niy. Od, nin̄gi tamo kokba kalil nan̄go sorgomq̄ di geregere sosibqa nan̄go anjam quoq̄nsib kumbra bole bole osornjroq̄niy. Osib nan̄go ñam soqtoq̄niy.

Nin̄gi qalaqalaiyo kumbra dauryoq̄niy

⁸ Nin̄gi was bei aqa in̄gi in̄gi qudei ejunub di nun̄goq̄ di sokobaiyaiq. A qa kamba olo yiy. Ariya kumbra bole bei nun̄goq̄ di gaigai soqneme. Kumbra agiende. Nin̄gi segi qa qalaqalaiyo kumbra yoq̄niy. Tamo a qalaqalaiyo kumbra dauryqas di a dal anjam kalil dego keretosim dauryekritqas. ⁹ Iga qalie, dal anjam a endegsi marqo, “Nin̄gi tamo bei qalsib moiyoitaib. Nin̄gi bajin̄jaib. Nin̄gi was bei aqa in̄gi in̄gi qa mamaul̄ngaiq. Nin̄gi was bei aqa un̄a jejamu ojetaib.” Anjam bei dego unu. Anjam agiende, “Ni ino segi jejamu gereiyeq̄num dego kere ni ino was nan̄gi degsim geregereinjroq̄ne.” O ijo was, anjam qujai dena dal anjam kalil kabutejunu. ¹⁰ Tamo bei na tamo bei qalaqalaiyqas di a na tamo di kumbra uge bei yqa keresai. Deqa a qalaqalaiyo kumbra dauryqas di a dal anjam kalil dego keretosim dauryekritqas.

Nin̄gi kumbra bole dauryosib walweloq̄niy

¹¹ Nin̄gi kumbra degyoq̄niy. Bati iga bini unum qaji endi nin̄gi qalie. Nin̄gi ñeio qa kumbra uratosib tigelqajqa

bati agi brantqo. Ningi qalie, Qotei na iga elenqajqa bati isaq yala sonaqa iga Kristus qa gago areqalo singilatem. Ariya bini Qotei na iga elenqajqa bati jojomqo. ¹² Qolo koboeqnaqa sawa suwanqa laqnu. Deqa iga ambru qaji kumbra kalil uratosim suwan qaji kumbraq di sosim qoto qa gara bul jugwom. ¹³ Tamo a qanam walweleqnu dego kere iga kumbra bole tintin na walweloqnqom. Deqa iga diqoqnsim alan kobaoqnsim ya uge uyoqnsim nanarioqnqasai. Iga sambala kumbra dego yoqnqajqa are pruggoqnm kumbra uge jigat yoqnqasai. Iga laja laja njirinoqnsim tamo qudei nangi qa are ugeigoqnqasai. ¹⁴ Ningi Tamo Koba Yesus Kristus beteryosib a gara bul jigsib soqniy. Sosib deqa ningi nunjo segi jejamu qa areqalo namij dauryoqnaib.

14

Ningi nunjo Kristen was nangi peginjraib

¹ Tamo ungasari qudei Yesus qa nango areqalo singilateqnu qaji nango areqalo di kiñala singilaosai unu. Deqa ningi nango kumbra pegiyosib uge qa minjraib. Osib nangi koba na anjam na qotaib. Ningi nangi osib gereinjriy. ² Nango areqalo kiñala singilaosai unu deqa nangi damu uyosaieqnu. Kalil getenteqnu. Ariya tamo ungasari qudei Yesus qa nango areqalo singilateqnu qaji nangi qalie, nangi ingi kalil uyqa kere. Osib nangi ingi kalil uyeqnu. Nangi ingi bei getentosaieqnu. ³ Deqa ningi quiy. Tamo ungasari ingi kalil uyeqnu qaji nangi na olo tamo ungasari damu getenteqnu qaji nangi uge qa minjraib. Tamo ungasari damu getenteqnu qaji nangi na kamba dego tamo ungasari ingi kalil uyeqnu qaji nangi uge qa minjraib. Qotei na nangi kalil elenej. ⁴ Ni tamo kiyero deqa ni tamo bei aqa kangal tamo a uge qa minjqam? A wau bole yqas kiyo aqa wau ulonqas kiyo di

aqa wau qa gate a segi na pegiyqas. E are qalonum, kanjal tamo di a wau bole yqa kere. Tamo Koba Qotei na a siŋgila yimqa a wau bole yqas.

⁵ Tamo bei a endegsi are qalqas, “Bati qudei yori bati kokba. Bati qudei bati laŋaj.” Ariya tamo bei a marqas, “Sai. Bati kalil kerekere unub.” O ijo was, ningi segi segi nuŋgo areqalo geregere tenemtosib areqalo bole ti soqniy. ⁶ Tamo qudei naŋgi yori bati kokba uneqnuq di naŋgi Tamo Koba a qa are qaloqnsib deqa uneqnuq. Tamo qudei naŋgi iŋgi kalil uyeqnuq di naŋgi Tamo Koba a qa are qaloqnsib deqa uyeqnuq. Naŋgi iŋgi uyqa oqnsib Qotei pailyoqnsib uyeqnuq. Tamo qudei naŋgi iŋgi qudei getenteqnuq. Di naŋgi Tamo Koba a qa are qaloqnsib deqa getenteqnuq. Naŋgi iŋgi getentqa oqnsib Qotei pailyoqnsib getenteqnuq.

⁷ Iga qalie, tamo bei a endegsi marqa keresai, “Ijo ŋambile di ijo segi ŋambile. E segi na taqatejunum. E moiqai di e segi na marsiy moiqai.” A degsi marqa keresai.

⁸ Iga ŋambile sqom di iga Tamo Koba a qa are qalsim ŋambile sqom. Iga moiqom di iga Tamo Koba a qa are qalsim moiqom. Deqa iga ŋambile sqom kiyo iga moiqom kiyo di iga Tamo Koba aqa segi tamo ungasari sqom.

⁹ Kristus a dego moisiq olo ŋambile osiq subq na tigelej. Deqa a tamo ŋambile so qaji naŋgi ti tamo moreŋo qaji naŋgi ti naŋgo Tamo Koba gaigai sqas.

¹⁰ Ningi kiyaa nuŋgo Kristen was naŋgo kumbra pegiy-oqnsib uge qa minjreqnuq? Osib naŋgi misilinjreqnuq? Ningi qalie, mondoŋ iga kalil Qotei aqa ulatamuq di tigelamqa a na iga pegigwas. ¹¹ Agi Qotei aqa anjam bei nami endegsib nenjrenyeb unu, “E segi Tamo Koba. E ŋambile gaigai unum. Mondoŋ tamo ungasari kalil naŋgi ijoq bosib ijo areq di siŋga pulutosib naŋgo medabu qujaitosib merbqab, ‘Ni segi Qotei.’” ¹² Qotei aqa anjam

degsi unu deqa iga qalieonum, diño bati qa iga segi segi kalil Qotei aqa ulatamuq di tigelosim gago kumbra kalil babtosis minjnam a quqwas.

Ninggi nungo Kristen was nanngi kumbra ugeq breinjraib

¹³ Deqa iga gago Kristen was nanngi uge qa minjrqasai. Osim nanngi uneq breinjrqasai. ¹⁴ Tamo Koba Yesus na e powo ebej deqa e qalieonum, ingi ingi kalil Qotei na gereiyelenej qaji di jiga bei saiqoji. Ariya Kristen was bei a endegsi are qalqas, “Ingi di jigat.” A degsi are qalsim deqa a ingi di getentqas. ¹⁵ Ariya a ingi di getentimqa ningi olo ingi di uyib nungsimqa a are gulbeyqas. Nungo kumbra dena ningi qalaqalaiyo kumbra uratosib nungo Kristen was aqa are gulbetetqab. Kristus a nungo was di qalaqalayosiq moiyej deqa ningi nungo ingi uyo qa osib a ugeugeiyaib. ¹⁶ Ningi mareqnub, “Iga ingi di uyqom di kumbra bole.” Di ningi kere mareqnub. Ariya nungo kumbra bole di Kristen was qudei nanngi unsib olo uge qa marqab di keresai. Deqa unqum, ningi ingi di uyaib. ¹⁷ Mondor Bole na aqaryaigimqa iga kumbra bole ti lawo kumbra ti arebolebole ti sqom gam dena Qotei a gago Mandor Koba sosim iga taqatgwas. Iga ingi ti ya ti uyoqnqom gam dena sai. ¹⁸ Tamo nanngi ijo anjam deqa are qalsib Kristus aqa wau ojgab di Qotei a nanngi qa tulan arearetoqnqas. Amqa tamo ungasari kalil nanngi na nanngi unjrsib marqab, “Nanngi tamo bole.”

¹⁹ Deqa iga kalil lawo na sosim gago Kristen was nanngi singilatnjroqnqom. ²⁰ Ningi ingi uyo na Qotei aqa wau ugetaib. Bole, ningi ingi kalil uyqa kere. Ariya ningi ingi bei uysib dena nungo Kristen was bei uneq waiyqab di kumbra uge. ²¹ Ningi damu ti wain ti uysibqa kiyo kumbra bei ysibqa kiyo dena nungo was bei uneq waiyqab di kumbra uge. Deqa ningi kumbra di uratiy. ²² Ningi

Qotei qa nungo areqalo singilateq nub deqa ningi qalie, ningi inġi kalil uyqa kere. Ariya nungo qalie di nungo are miligiq di ulitib soqnem. Yim Qotei a segi unqas. Ningi inġi bei uyqa marsib are gulbeingwasai di ningi arebolebole na uyiy. ²³ Ariya nungo ambleq di tamo bei a inġi bei uyqa osim are gulbeyim uyqas di a une ti sqas. A Qotei qa aqa areqalo singilateq nu ariya a inġi di uyqa osim are gulbeyim uyqas di a une atqas.

15

Ningi Kristus aqa kumbra dauryoqniy

¹ Tamo unġasari qudei Yesus qa nanġo areqalo singilateq nub qaji nanġo areqalo di kiñala singilaosai unu. Deqa iga singila ti unum qaji iga na nanġi aqaryainjroqnsim nanġo gulbe qoboiyetnjroqnqom. Iga gago segi jejamu aqaryaiyqajqa are qalqasai. ² Iga gago Kristen was nanġi aqaryainjroqnsim singilatnjroqnqom. ³ Iga qalie, Kristus a dego aqa segi jejamu aqaryaiyosaioqnej. A nami endegsi Qotei pailyej, “O Abu, tamo qudei ni qa anjam uge mareq nub qaji nanġi e qa dego anjam uge mareq nub.” Qotei aqa anjam di aġi nengrenq di unu. ⁴ Qotei aqa anjam kalil nami nengrenyeb qaji di iga Qotei aqa gam osorgwajqa deqa osib nengrenyeb. Anjam dena gago are singilatetgim iga singila na tigelqnsim Qotei na mondoj iga elenqajqa deqa tariñoqnsim sqom. Utru deqa nengrenyeb. ⁵ Qotei a segi na gago are singilatetgoqnsiq aqaryaigeqnaqa iga singila na tigeleqnum. Deqa a na marimqa ningi kalil koba na Kristus Yesus aqa kumbra dauryosib areqalo qujaitosib soqniy. ⁶ Sosib ningi kalil medabu qujaitoqnsib gago Tamo Koba Yesus Kristus aqa Abu Qotei aqa ñam soqtoqniy.

Kristus na Juda nanği ti sawa bei bei qaji nanği ti aqaryain-jrej

⁷ Kristus a ningi qa areboleboleiyonaq ningi gereinğej dego kere ningi nunğo Kristen was nanği qa areboleboleinğim gereinjroqniy. Yim nunğo kumbra dena ningi Qotei aqa ñam tulañ soqtoqniy. ⁸ E endegsi marqai. Kristus a Juda nanği qa are qalsiq wauoqnej. Qotei aqa anjam kalil bole. A nami Juda nanğo moma utru nanği inği bole bole enjrqa marej. Anjam di singilatqajqa deqa Kristus a wauoqnej. ⁹ Kristus a sawa bei bei qaji nanği qa dego wauoqnej. Qotei a nanği qa dulej aqa kumbra di nanği qalieosib aqa ñam soqtqajqa deqa Kristus a wauoqnej. Agi Kristus aqa anjam bei nami endegsib nengrenyeb unu, “E sawa bei bei qaji nanğo ambleq di ino ñam soqtoqnqai. E ino ñam soqtqa oqnsiy ni qa louoqnqai.”

¹⁰ Anjam bei dego unu, “O sawa bei bei qaji ningi ti Qotei aqa segi tamo unğasari kalil nanği ti koba na areboleboleinğim soqniy.” ¹¹ Anjam bei dego unu, “O sawa bei bei qaji kalil, ningi Tamo Koba aqa ñam soqtoqniy. Od, ningi kalil aqa ñam soqtoqniy.”

¹² Aisaia a dego Qotei aqa medabu osiqa anjam bei endegsi marej, “Mondorj Devit aqa abu Jesi aqa moma nanğoq dena mandor kobaquja bei brantqas. Brantosim a na sawa bei bei qaji kalil nanği taqatnjroqnqas. Nanği a bosim boletnjrqajqa deqa are qalsib tariñoqnsib sqab.”

¹³ O ijo was, Qotei a nami iga inği bole bole egwajqa marej deqa iga tariñoqnsim unum. Ningi Qotei qa nunğo areqalo singilateqnub deqa a na ningi tulañ keretnğimqa ningi arebolebole ti are lawo na ti soqniy. Amqa Mondor Bole na ningi singilatnğimqa ningi inği bole bole Qotei a nami engwa marej qaji deqa tariñoqnsib soqniy.

Pol a Qotei aqa wau ojoqnej deqa a tulan areboleboleiyojnej

¹⁴ O ijo was kalil, ijo are miligiq di e qalieonum, ningi kumbra bole gaigai yeqnub. Ningi powo koba ti unub deqa ningi Qotei aqa tamo ungasari nanngi gam bole osornjreqnub. ¹⁵ Qotei a e qa are boleiyonaq wau ebej deqa e anjam singila endi nengrenyosim nunngoq qarinyonum. Ningi ijo anjam endeqa are walngaim deqa e nengrenyonom. ¹⁶ E Kristus Yesus aqa wau tamo unum deqa e sawa bei bei qaji nanngo ambleq di wauoqnsim Qotei aqa anjam bole nanngi minjre minjre laqnum. E nanngi joqsiy Qotei aqa ulatamuq di atrainjrobilitqa Qotei a nanngi qa tulan areboleboleiyqajqa deqa e waueqnum. Mondor Bole na nanngi singilatnjrimqa nanngi Qotei aqa segi kumbra boleq di sosib dauryqajqa deqa ti e nanngi qa waueqnum.

¹⁷ Aqo Kristus Yesus wo ombla waueqnum deqa e Qotei aqa wau yqajqa tulan areboleboleibeqnu. ¹⁸⁻¹⁹ Kristus a nami ijo medabu na ti ijo ban na ti wau yoqnej. Wau deqa segi e ningi saingwai. E wau bei qa ningi saingwasai. Kristus na e singila ebeqnaqa e manwa gargekoba yoqnem. Qotei aqa Mondor na dego e singilatbeqnaqa e wauoqnem. Kristus a kumbra kalil di yoqnej. Di kiyaaqa? A na sawa bei bei qaji nanngo are tigeltetnjrimqa nanngi Qotei aqa anjam dauryqajqa deqa. E Jerusalem dia wau utru atsim Kristus aqa anjam bole mare mare laqnsim gilsim torei Ilirikum sawaq di dirntem. ²⁰ E are qalem, e na tamo ungasari Kristus aqa ñam qaliesai qaji nanngo sawaq di Qotei aqa anjam bole palontoqnqai. Tal ai utru tamo bei na tigeltej qaji gogeq di e olo tal atqasai. E degsi are qalem. ²¹ Agi Qotei aqa anjam bei endegsi nengrenq di unu, “Tamo ungasari Kristus aqa ñam nami quosai qaji nanngi a unqab. Tamo ungasari aqa anjam nami quosai qaji nanngi qusib a qa poinjrqa.”

Pol a Rom Kristen nanngi unjrsim dena Spen sawaq gilqas

²² O ijo was, e Qotei aqa wau di ojeqnum deqa e nunngoq bqajqa gam geteņejunu. Deqa e nunngoq bqa yeqnam keresaiibeqnu. ²³ Wausau gargekoba e ninngi nunngwajqa are qaloqnem. Ariya bini e sawa endia wau bei saiqoji. ²⁴ Deqa e Spen sawaq gilqa osiy e mati nunngoq bosiy nunngsiy ninngi ti koba na sokiņalayitqa ninngi inngi inngi qa aqaryaibibqa e Spen sawaq gilqai.

²⁵ Ariya e mati Jerusalem aisiy dia Juda Kristen nanngi unjrsiy aqaryainjrqi. Nanngi Qotei aqa segi tamo ungasari unub. ²⁶ Nanngi qudei inngi inngi qa truqueqnub deqa Kristen was Masedonia sawa ti Akaia sawa ti di unub qaji nanngi na nanngi aqaryainjrqa marsib silali koroiyeb unu. ²⁷ Nanngi nanngo segi areqalo na silali di koroiyeb. Juda Kristen nanngi na nanngi Qotei aqa anjam qa aqaryainjreqnub deqa nanngi na kamba olo Juda Kristen nanngi jejamu qa inngi inngi qa aqaryainjreqnub. Nanngo wau bole agide.

²⁸ Deqa e mati silali koroiyqajqa wau di kobotosiy silali di Jerusalem osiy aisiy bunuqna e Spen sawaq gilqa osiy e nunngoq bosiy nunngwai. ²⁹ E qalieonum. E nunngoq bqai di e Kristus aqa kumbra bole kalil ijoq di maqejunu qaji di osi bosiy ninngi osorngitqa dena ninngi singilaqab.

³⁰ O ijo was ninngi gago Tamo Koba Yesus Kristus a qa ti qalaqalaiyo kumbra Mondor na iga osorgeqnu qaji deqa ti are qalsibqa e koba na Qotei pailyqajqa waukobaoqnqom. Od, ninngi e qa Qotei pailyoqniy. ³¹ Yim Qotei na e aqaryaibosim anjam gotranjo tamo Judia sawaq di unub qaji nanngo banq dena e olo oqas. E Qotei aqa segi tamo ungasari Jerusalem di unub qaji nanngi qa silali koroiyeqnum. Ninngi Qotei pailyibqa a na nanngo are tigeltetnjrimqa nanngi ijo wau deqa tulan areboleboleinjrqs. ³² Qotei na marim e nunngoq bosiy nunngsiy dena e areboleboleibqas. Osiy ninngi koba na aqaratosim dena e singila oqai.

³³ Qotei a are lawo qa utru. A ningi kalil koba na soqnebe. Bole.

16

Pol a kaiye anjam Rom Kristen nanngoq qarinyej

¹ Ningi gago jaja Fibi osib gereiyoniy. A na Kristen tamo ungasari Senkria qureq di unub qaji nanği qa waukobaeqnu. ² Ningi Tamo Koba a qa are qalsib Fibi qalaqalaiyoniy. Ningi Qotei aqa segi tamo ungasari unub deqa ningi kumbra bole dauryosib Fibi qalaqalaiyoniy. Fibi a gulbe ti soqnimqa kiyo inği bei qa truquamqa kiyo ningi na aqaryaiyiy. A nami tamo ungasari gargekoba nanği aqaryainjroqnsiq e dego aqaryaiboqnej. Deqa ningi a urataib. A kamba dego aqaryaiyiy.

³ Ningi na ijo kaiye anjam endi osib Prisila Akwila wo nanği aiyel minjriy. Nanği aiyel e koba na Kristus Yesus aqa wau ojeqnum. ⁴ Nami jeu tamo nanği na e lubqa laqnab nanği aiyel moiqa ulaosai. Nanği e aqaryaibeb. Deqa e nanği aiyel minjreqnum, “Keretonub.” E segi sai. Kristen tamo ungasari sawa sawa kalilq di unub qaji nanği dego nanği aiyel minjreqnub, “Keretonub.” ⁵ Ariya ningi na ijo kaiye anjam endi osib Kristen tamo ungasari kalil Prisila Akwila wo nanžo talq di loueqnub qaji nanği dego minjriy.

Osib Epainetus dego ijo kaiye anjam endi minjjiy. E a tulaŋ qalaqalaiyeqnum. A Esia sawa qaji. Tamo kalil Esia sawaq di unub qaji nanği are bulyosaisonabqa Epainetus a namoqna are bulyosiq Kristus qa aqa areqalo singilatej.

⁶ Ningi na ijo kaiye anjam endi osib Maria dego minjjiy. A ningi aqaryaingwa maroqnsiq waukobaoqnej.

⁷ Ningi na ijo kaiye anjam endi osib Andronikus Junias wo nanği aiyel dego minjriy. Nanği aiyel ijo leŋ nanği. Jeu tamo nanği na nanği aiyel e ombla ojeleŋosib tonto

talq di breigonab soqnem. Qotei na nanġi aiyel wau enjrej deqa nanġi aqa anjam mare mare laqnum. Deqa nanġi aiyel dego ñam ti. E are bulyosaisonam nanġi aiyel namoqna are bulyosib Kristus qa nanġo areqalo siġilateb.

⁸ Ariya ninġi ijo kaiye anjam endi Ampliatus dego minjiy. E Tamo Koba aqa ñam na a tulaġ qalaqalaiyeqnum.

⁹ Ninġi Urbanus dego ijo kaiye anjam endi minjiy. A iga ti koba na Kristus aqa wau ojeqnum. Ninġi Stakis dego ijo kaiye anjam endi minjiy. E a tulaġ qalaqalaiyeqnum.

¹⁰ Ninġi Apeles dego ijo kaiye anjam endi minjiy. Iga qalieonum, a bole Kristus dauryeqnu.

Ninġi ijo kaiye anjam endi osib Aristobulus aqa tal qujai nanġi ti dego minjriy.

¹¹ Osib Herodion a dego ijo kaiye anjam endi minjiy. A ijo leġ.

Ninġi ijo kaiye anjam endi osib Narsisus aqa tal qujai nanġi ti dego minjriy. Nanġi Tamo Koba aqa tamo bole unub.

¹² Ninġi Trifina Trifosa wo nanġi aiyel dego ijo kaiye anjam endi minjriy. Nanġi aiyel Tamo Koba a qa waukobaeqnum.

Ninġi ijo kaiye anjam endi osib Persis dego minjiy. E a tulaġ qalaqalaiyeqnum. A Tamo Koba aqa wau siġila na ojeqnu.

¹³ Ninġi ijo kaiye anjam endi Rufus dego minjiy. A tamo bolequja sosisq Tamo Koba dauryeqnu. Ninġi aqa ai dego ijo kaiye anjam endi minjiy. A ijo ai bul.

¹⁴ Ninġi ijo kaiye anjam endi osib Asinkritus, Flegon, Hermes, Patrobas, Hermas nanġi minjriy. Osib Kristen was kalil nanġi koba na unub qaji nanġi dego minjriy.

¹⁵ Osib Filologus Julia wo nanġi aiyel dego ijo kaiye anjam endi minjriy. Ninġi na ijo kaiye anjam endi osib

Nereus na aqa jaja na Olimpas na ariya Qotei aqa tamo ungasari kalil nanngi koba na unub qaji nanngi ti minjriy.

¹⁶ Ningi na nunngo Kristen was kalil nanngi segi segi kundoqnjriy. Kumbra di agi Qotei aqa segi tamo ungasari kalil nanngi yeqnub.

Kristus aqa tamo ungasari qure qure kalilq di unub qaji nanngi na dego ningi kaiyeingonub.

Tamo qudei na Kristen nanngi potoaiyeltnjreqnub

¹⁷ O ijo was, nunngo ambleq di tamo qudei nanngi Qotei aqa anjam ningi nami qusib dauryeb qaji di gotranjoqnsib olo bubulyeqnub. Osib Kristen nanngi potoaiyeltnjroqnsib uneq breinjreqnub. Deqa e ningi singila na endegsi merngwai. Ningi tamo deqaji nanngi qa geregere nam atoqnsib nanngi qoreinjriy. ¹⁸ Tamo deqaji nanngi gago Tamo Koba Kristus aqa wau ojosaieqnub. Nanngi nanngo segi jeku jamu qa kumbra qa are qaloqnsib dauryeqnub. Osib tamo ungasari nanngi walawalainjroqnsib gisa gisanjroqnsib nanngi nanaritnjreqnub. Tamo ungasari nanngi di kumbra bole ti kumbra uge ti geregere pegiyosaieqnub. ¹⁹ O ijo was, e ningi qa tularj areboleboleibeqnu. Di kiyaaq? Ningi Qotei aqa anjam geregere dauryeqnab tamo ungasari kalil nanngi deqa queqnub. Ariya e ningi endegsi merngwai. Ningi kumbra bole yqajqa geregere poingonim kumbra uge yqajqa nanariosib soqniy. ²⁰ Qotei a are lawo qa utru. Sokiñala a na Satan ojsim osi bosim nunngo sinngaq di atim ningi na sosqab.

Gago Tamo Koba Yesus a ningi qa are boleiyeme.

Tamo qudei na kaiye anjam Rom Kristen nanngoq qarinyeb

²¹ Timoti a e ombla wauo qaji. A na ningi kaiyeingwo. Lusius na Jeson na Sosipater na nanngi qalub dego ningi kaiyeingonub. Nanngi qalub ijo leñ nanngi.

²² Ijo ñam Tertius. E Pol aqa medabuq na anjam kalil endi osim ijo segi banj na nenjrenjonum. E dego Tamo Koba aqa ñam na ñingi kaiyeingonum.

²³ Gaius a dego ñingi kaiyeingwo. A na e osiqa aqa segi talq di e gereibeqnu. Osiqa Kristen tamo ungasari kalil qure endia loueqnub qaji nanji dego gereinjreqnu.

Erastus Kwartus wo nanji aiyel dego ñingi kaiyeingonub. Erastus a Korin qure nanjo silali taqateqnu qaji tamo. Kwartus a gago Kristen was.

²⁴ Gago Tamo Koba Yesus Kristus a ñingi kalil qa are boleiyeme. Bole.

Iga Qotei aqa ñam soqtoqnqom

²⁵ Yesus Kristus aqa anjam bole e mare mare laqnum qaji dena Qotei na ñingi torei singilatngwa kere. Tulañ nami Kristus aqa anjam bole di uliesoqnej. ²⁶ Ariya bini Qotei na anjam di boleq ateqnu. Qotei ñambile gaigai unu qaji a marnaqa aqa medabu o qaji tamo nanji anjam di nenjrenjonab soqnej. Sonaqa iga na olo osim tamo ungasari sawa sawa kalilq di unub qaji nanji minjre minjre laqnum. Deqa nanji uli anjam di quoqnsib poinjreqnu. Qotei na anjam di boleq ateqnu. Di kiyaaqa? Tamo ungasari sawa bei beiq di unub qaji nanji anjam di qusib nanjo areqaloq di singilatosib dauryqajqa deqa. ²⁷ Qotei qujai di a powo koba ti unu. Deqa iga bati gaigai Yesus Kristus aqa wau na Qotei aqa ñam soqtoqnqom. Bole.

Yesus Aqa Anjam Bole 2014
The New Testament in the Anjam language of Papua New Guinea,
2014 revision
Nupela Testamen long tokples Anjam long Niugini, 2014
copyright © 2014 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: Anjam

Translation by: Wycliffe Bible Translators

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not sell this work for a profit.

You do not change any of the words or punctuation of the Scriptures.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2016-04-28

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 27 Sep 2019 from source files dated 13 May 2019

0eb339dc-c20a-5065-9483-338933d97585